

İLÂHİYYÂT KÜLLİYYÂTI

4 üncü KİTAP

DİN
VE
Esasları

Y A Z A N

Ömer Fevzi Mardin

Tevzi yeri :

Hilmi Kitab evi

İstanbul - Ankara caddesi No. 62

97(082.1) = 94.35

İLÂHIYYÂT KÜLLİYYÂTI

4 üncü KİTAP

DİN
VE
ESASLARI

Y A Z A N
Ömer Fevzi Mardin

Tevzi merkezi :
İstanbul — Ankarâ caddesi No. 62
Hilmi Kitab evi

2971

11.1

2971

2971

İ S T A N B U L
Çeltut Kollektif Şir. Matbaası
1 9 4 0

Dinlerin menbaı ve esasları ve gayeleri

Dinlerin menbaı birdir. Ve hepsinin esası ve gagesi aynıdır. Fark; devrelerdeki beşerî yaş kabiliyeti ve ihtiyaçtır.

Kur'an kerimin en sonuncu (nâs) surei şerifesi şöyle başlar: «söyleki: İnsanların Rabbine sığındım, O Rab ki insanların hükûmdarıdır. İnsanların Allahıdır.....»

Gerek kuran kerime ve gerek diğer mukaddes kitablara göre; Cenabı Hak her şeyin halıkı ve mülkin sahibidir, mülkünü istediği gibi tasarruf ve idare etmektedir. Mülkünde hak ve adâletin ikamesi için, içtimaî nizam ve muvazeneyi te'sis için, iyiliği teşvik ve fenalıktan sakındırmak için devir devir kitap ve peygamber göndermiştir.

Böylece menbaı bir olan dinlerin esasları da biridir. İmanda teslimiyye, e'alde, takva! yâni imân: ferdin Allahı ve Allahın istediklerini bilip ana itaât etmesi ve Allahın istediği bütün iyilikleri yapabilmek üzere Hakkın rızâsına kendini teslim etmesidir.

Dinlerin gagesi ise ferdin tekâmülü esasında cemiyetin kemâlidir. Ferdin mânevî rüşde ererek cemiyeti sâlim ve mes'ut halde bulundurabilmesidir. İnsanlar yüreklerini, fikirlerini, ellerini temizliyerek ve bütün elleri bir el yaparak onu Allahın mülkünü temdin ve

imâri işine ve bu mülkûn refah ve saadeti işine, halkı yükseltmek işine yâni Allahın hizmetine tahsis etmesidir.

Teslimiyet (*)

İnsan ya kendini bütün dinlerin emrine göre Alaha teslim eder veyahut bütün dinlerin menettiği vec-hile kendi nefesine teslim eder. Kendini Allaha teslim edenler, Allahın emirlerini, iradelerini (ki onlar sırf iyiliktir) isteye isteye kabul ederler, iyilikde âmil olurlar, ve iyiliğe bütün mevcudiyetlerini tahsis ederler. Böyleleri başkaları için yaşar, ve bunların bütün zevkide başkalarına faydalı olmakdan ibarettir, yine böyleleri

(*) *Allaha teslimiyet, bu mânada Allahın emirlerine nehilerine itaâttir. Diğer bir mânada: Allahtan gelene razı olmak. Ve hayrı onda bilmektir. Diğer bir mânada Allah kapının yegâne merci, yegâne melce bilmek ve her yardımı, nimeti o kapıdan istemek ve beklemektir.*

Teslimiyetin bilerek, lüzumunu takdir ederek sevki vicdanî ile seve seve, istiye itsiye yapılması makbuldür. Çaresizlik içinde bir düşmana teslim olur gibi değil ve hiç değil.

Allaha teslim olan bilmelidir ki en kuvvetli ve en

her türlü fenalıktan sakınır çünkü Allah fenalıktan kullarını nehi eder.

Fakat insan Allaha teslim olmayıpta nefesine teslim olursa teslimiyeti derecesinde egoist olur. İşi gücü nefsi için düşünmek, çalışmak her işini ona göre tanzim etmek, ve halkı kendi hesabına kullanmak, istismar etmek olur. Artık şer mefhumunda her kötülük bu hesaba girer. Halbuki, Allaha teslimiyet esasında ve hayır mefhumunda yalnız iyilik dahildir. Bu mefhumda iyilikden başka hiç bir şeyin girmek, sokulmak imkânı yoktur. Çünkü nefis aldanır ve aldatır, halbuki Allah aldanmaz ve aldatmaz.

Ey insan kardeş, sen Allaha teslimiyette, tahakkuk ettinmi? Artık Allahın kemâli sende tecelli eder. Allahın ahlâkı sende zuhur eder, ağlıyanla ağlarsın gülen ile gülersin, âlem ağlarken sen arkasını dönmezsin, komşun açsa ekmeğini bölüşürsün, komşunun her ihtiyacına varlığıyla yetişirsin, O rahatlamadıkça

seven ve yalnız iyilik isteyen en çok acıyan ve benimsen, en kâmil, en hakîm bir varlığa iltica edip sığınmıştır, ona her şeyini emanet etmiş, onu her şeyine vekil ittihaz etmiştir. Ve Ona: «işte Allahım önünde ve elindeyim. Hakkımda ve bütün insanlar hakkında bugün ve bütün bir hayat esnasında nasıl hareketim rızana muvafık ise beni öyle kullan» diye niyaz ve arzı teslimiyet etmiş demektir.

rahat edemezsin, elinden gelen her şeyi yapmadıkça vazifeni bitmiş addedemezsin, aksi halde vicdanını aldatmış olursun.

Netice: teslimiyet; Allahın bütün mukaddes kitaplarda aynı yazılı iyilik hakkındaki emirlerini yapmayı ve fenalık hakkındaki nehilerinden sakınmayı sâlim bir his ile kabul etmek ve Onun icrası, hayata tatbiki tevfiği için kendini Allahın önüne koymak, ya Rabbi ben bu istediklerini yapmak istiyorum fakat sen muvaffakiyet verirsen ben bunları yapabilirim. Ben âciz bir kulum kendimi filiyat ve tatbikatta da tevfikine arz ederim demektir.

İnsan bu teslimiyeti bu şerâit altında arzettikten sonra artık müsterih olabilir, her hareketinde bu şerâite muvafık bir cereyan görmesede vicdanı rahat edebilir. Çünkü insanın niyeti ne kadar iyi ve halis olsada filiyat yine Allahın hikmetleri icabına uygun olarak, onun irâdei mahsusasına göre zuhur eder, Allaha teslim olan hayatta oğradığı müşkilâtta yılmaz, makûs talihden küsmez.

Din birliğinde — Birlik esaslar

Ehli-Kitab:

Ehli - kitabın dinleri, hazreti İbrahimin dininin devam ve inkişafından ibarettir.

Muhammedilere göre dinler:

(Hadis-işerif): «Peygamber bir babanın evlâd-larındır. anaları ayrıdır, dinleri ise birdir.»

Kuranikerimden: «inşikak-19»: «siz insanlar hal-den hale tahvil olunursunuz.»

(Râ'd - 39(38)) «her zaman için bir kitap vardır.»

Hazreti İbrâhimin dini

(Kur'an-i-kerimden:Âliümran-66(67)):«İbrahim yahudî ve nasranî değildi lâkin yanlış ve batıl itikatlar-dan beri ve Allahü-taalâya tamamile teslim olmuştu. Ve müşriklerden değildi.»

İctihadıma göre cenabı Hak buyuruyorki: «hazreti İbrahim musevi ve hıristiyan değildi, çünkü bu iki dinin isim ve vasfı ve o dinlerin şariatlarını ve şartlarını gösteren emirler henüz nazil olmamış, tevrat ve incil-i-şerif henüz meydanda yokdu. Fakat bunlar, dinin zevahiridir. Dinlerin batını ve hakikatı ise birdir ve bir şeydir. Allaha *teslimi-mevcudiyet* etmektir.

Allaha teslim-i –mevcudiyet etmek basit ve sathi

bir şey değildir, her şeyin önünde ve her şeyden evvel ve son bir şeydir... Allahı iyi tanımadan, iyi anlamadan, onu tamamilen sevmeden, ona tamamilen güvenmeden, inanmadan, ve ona olan alâkayı bütün bir his ile duymadan ve onun muhabbetini kalbe indirmeden, ona nasıl teslim-i-mevcudiyet etmiş olursun?.. Bu halde isen, hazreti İbrahim gibi bu hale gelmiş isen; zaten başka bir şeye ihtiyacın yoktur, tevatürde, incide, kur'an da hepsi *sendedir, senin vicdanında mütecellidir*... Ruhun, onların nuru ile meşbu'dur. onların emirleri, senin harekâtına hakimdir... Artık sen kendinde değilsin Allahdasın. Sen artık serbest değilsin, sen artık iradesizsin... Allahın iradesi, arzuları, temayülleri içinde seninkiler erimiştir. Bütün sende tecelli edenler, artık onun iradesi, arzuları, temayülleridir. Artık sen, bir boş kaptan, muti' bir aletten başka bir şey değilsin... Sen, bir tecelli vasıtasından ibaretsin, artık kitap, senin içinde değilmi?... Artık sen kitapsın, kitaplısın, ve kitap gibi aziz bir şeysin

İşte demek ki esas, Allaha *teslim-i-mevcudiyettedir* o olduktan sonra her şey kemâline ermiştir. O, olmadan ise istediğin kitapları oku, ezberle, birlikte taşı, neşr et, vaaz et. hepsi sada gibi uçar gider senin kalbine tesiri yoktur. Dışın *aydınlık*, için *karanlıktır*. Âleme gösterdiğin ışığın bir damlası kalbine düşmemiştir. Bu halde sen artık kitap değilsin, kitapta sana söz geçirmiş değildir. Kitapların her cümlesi, her kelimesi,

her harfî buna çağırıyor: (Allaha teslimiyeti-mutlaka.) imdi sen. Allahı bütün hissinle, bütün kalbinle, bütün fikrinle seveceksin. Allahın bütün kullarını da sevgilin Allahın aziz mali diye aynı samiyemle seveceksin, ve onlara hizmet için. müfid olmak için can atacaksın kendini hayata atacaksın, başka bir şey düşünmeyerek, hiç bir şeyi esirgemeyerek. Allaha tamamiyle teslim olan Allaha sarılan, ve Allah ile yürüyen , artık başka bir şey düşünürmü? Hiç bir şeyini esirgermi?... Hazreti İbrahim, put-perest olan babasından itibaren bütün bir kavme karşı tek başına imânında durmadımı?. Kime güvendi, Allaha değilmi? Kime teslimi-nefs etmişdi, Allaha değilmi?

İbrâhimîlik ve Muhammedilik

Muhammediliğin, İbrahim ve İbrahimlikle sıkı bir alâkası vardır. Bunu şu noktalardan mütalâa etmek faydalı olur: Kur an-i-kerime göre:

A — Allah kendine din olarak islâmiyyeti yani *teslimiyyet* dinini intihab etmiştir.

B — Teslimiyet dini İbrahimin dinidir. Bu dine islâm ismini veren hazreti İbrahimdir. Bu halde:

İslâmlık yalnız Muhammedilik değildir. Ancak Muhammedîlik. İslâmlıktır meselâ:

Muhammedîlik din safhalarından ancak bir safhadır. Ve bu safhaların ruhu, esası, gayesi, islâmlık, yani teslimiyettir. Muhammedîlik, hazreti İbrahimden beri

devam ve teselsül eden islâmiyetin son safhasıdır. Safhaların peygamberler ismine izâfeten ayrılık göstermesi, esası ayırmış değildir. Bilâkis aynı esası devam ettirmiştir. Zaman zaman fakat aynı menba'dan gelen peygamberler, beşerin yaşına başına ve kabiliyetine göre hitab ede ede İbrahimin dinini yani islâmiyeti inkişaf ettirmiştir.

C — Cenabıhak, İbrahimi kendisine kul nümunesi intihab etmiş, onu sevdiği fitratla techiz, istediği imanla tahkim etmiş, ve İbrahimin akîde ve imanını imtisal emrile esas ittihaz ettiğini âleme bildirmiştir. Onun zübde ve hülâsasıda: Allaha inanış ve güvenişde kemâl, ve netice itibarile (teslimiyeti - mutlakadır) binaenaleyh hazreti İbrahimden bu güne kadar gelen bütün peygamberler, dini bu iman ve ahlâk esasından tâlîm ve telkîn ettikleri gibi bu esası, kendisine mal eden, bu esas ile mütehassis olan her keste teslimiyet noktasından müsliman vasfiyle yaşamışdır ve dinin esasından teslimiyet ile tahakkuk edenlerde hangi devirde gelirse gelsin Allahın muttakî, makbul, mahbub kulları olmuşdur. Hz. Muhammed .a.l.s.m dinde gaye olarak bu teslimiyet esasını göstermişlerdir. Binaenaleyh gerek musevîlik gerek isevîlik ve gerek Muhammedîlik, ve İbrahimin akidesine uyan diğer bütün dinler dahi İbrahimîliğin *temâdi ve inkişafından* ve onun eczasından ibarettir. Çünkü Cenâbihak buyuruyorki: (benim için sabit tek bir din esası vardır o-

da İbrahimin dinidir.) Din ise Allaha teslimiyeti mutlak kaziyyesidir. İşte her dinin ruhundaki islâmiyyet mefhumu budur. Ve islâm, bu teslimiyyeti gösteren herhangi bir devredeki mü'mindir. Muhammedî veya gayri Muhammedî herhangi bir müttekidir. Nitekim kuranı kerimde Cenabı hak buyuruyor: (*bakara - 62 -*): «şunlarki iman eylediler ve onlarki musevî, isevî, ve sabîi oldular, onlardan Allahu Taalâya ve yevmi ahirete iman edenler ve eyi amel işleyenler için Rabları indinde sevab ve mükâfat vardır.» (Maide s.ş.-72(69)) inci ayetinin nihayetinde bu gibiler için: «Bu gibiler için azab korkusu yoktur ve mahzun dahi olmazlar.» buyruluyor. Filhakika bütün dünya için İbrahimin Allaha olan teslimiyyet - kamilesi yani, ona inanış ve güvenişi nümunei imtisal olmağa lâyıktır. Nitekim kur'anı kerimde: (İbrahimde her kese iktidaya lâıyk sünneti hasene olduğu) zıkrı buyurulmaktadır. Her Muhammedî her günün esas ibadetini teşkil eden namazda şu niyazı aynen yapmıyormu?: (Allahümme sallı alâ seyyidına ve nebiyyına Muhammedin ve alâ ali Muhammedin kema salleyte alâ İbrahime ve alâ ali İbrahime inneke hamidün mecid. Allahümme barek alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin kema barekte alâ İbrahime ve alâ âli İbrahime inneke hamidün mecid. (maâli) : Allahımız, İbrahime ve İbrahimin eşlâd ve ayâl ve mensublarına rahmet buyurduğun gibi peygamberimiz Muhammede ve Muhammedin evlâd ve

ayâl ve mensublarında rahmet buyur. Muhakkak sen hamd olunsun ve azamet sahibisin. Allahımız. İbrahim ve İbrahimin evlâd ve ayâl ve mensublarını mübarek kıldığın gibi peygamberimiz Muhammedi ve Muhammedin evlâd ve ayâl ve mensublarında mubârek kıl, muhakkak Sen hamd olunansın ve azamet sahibisin.) ne vazih bir keyfiyettirki her Muhammedî günde onlarca defa hazreti İbrahimin mümtaziyetini ve onun evlâd ve ayâl ve mensublarının mergubiyetini hürmetle ve haklarında rahmet ve bereket niyazile yad etmek ve bundan bir hissei intibah almak mükellefiyetindedir. İşte bütün enbiya ve anların varisimânevileri kendilerini Allaha teslim etmiş sevgili kullardır. Hayatda her türlü imtihandan geçmişler ve Allah rızasında, hak ve hakikat uğrunda hiç bir fedakârlıktan çekinmemişlerdir. Hazreti İbrahim cenabi hakka iman ve teslimiyetinde, rıza ve tevekkülünde sabit olan hakikatlar nasıl bütün bir beşeriyete nümûne olmasının o, bir dalâlet ve husumete cihanına karşı tek başına durmuş, ateşe atmışlar fikrinden dönmemiş, vazifesinden yüz çevirmemiştir. Müdafaa ettiği hakikat uğruna kendini feda ettiği gibi evlâdında Allah için kurban etmeğe rıza göstermiş, fakat Allahda Allahça mukabele ederek İbrahimin atıldığı ateşi gülüstana çevirmiş ve kurban etmeğe rıza gösterdiği evlâd ve ensalinide âlemlere rahmet ve mubarek kılmış

ve bütün peygamberler ve mümtaz şahsiyetler hep bu nesilden gelmiştir.

İbrâhîmîlik ve İslâmlık

İbrahimilik ve islâmlık, esaslarını kuranikerimden mütalâa edelim:

Hâşiye (2)

Cenabı hak hakikatde hazreti İbrahimi, teslimiyet noktasından imtihan buyurdu. Nemrudun, hazreti İbrahimi ateşe atması ve oğlunu Allaha kurban etmek için İbrahimin rüyada ilham alması hep bu imtihan işidir. Hazreti İbrahim bu ilâhi imtihandan Allahın tevfikile güzel çıktı, bu imtihan ile hazreti İbrahim Allahdan gelene rıza göstermiş oldu. Rıza, teslimiyetin ve tevekkülün ruhunu ve cenabı hakla münasebetin esasını teşkil eder. Rızanın zıddı , hoşnutsuzluk ve şikâyetdir. Bunlar ise teslimiyete münafidir. Halbuki İbrahim, Allahı eyice tanımış olduğunu gösterdi. Çünkü tanınmayınca ne sevilir, ne inanılır nede güvenilir, ve binaenaleyh nede teslim nefis edilir.

Hazreti İbrahim, Allah muhabbetinin kendinin ve evlâdının hayatından üstün olduğunu göstermekle hakikatde insan -i- kâmil olduğunu gösterdi. Çünkü insanı , hayata ve evlâd ve ayâle mal, mülk, ve netice itibarile dünyaya bağlayan, (nefs) dir. İnsan-i-kâmil ise, nefsi ölmüş ve kendi, (ölmeden ölmüş),bu sırra mazhar olmuş kimsedir.

Ayati kerime

(6-En'am-16(161))«de ki, Rabbim beni doğru yola hidayet buyurdu, bir kuvvetli ve sabit dine nail eylediği o hakka yakın ve batıldan uzak olan dini - İbrahimidir.» görülüyorki cenabı hak dini-İbrahimi (sabit) vasfile tesbît buyuruyor.

(22-Hac-77-78(78))«ve din emrinde üzerinize güçlük yapmadı. O, babanız İbrahimin dinidir bundan evvel ve bu dinde sizi müslüman diye tesmiye eden o, dur.»

(39-Zümer-3)«agâh olun ki şirk ve riyadan halis din, Allahın dinidir.

(3-Âliümrân-18(19))«Allah indinde din, islâmdir.»

(Bakara-129(128))(İbrahim-Rabbine:) «Ya Rabbi, bizi sana islâm (yani teslimi - mevcudiyet etmiş.) kıl, ve zürriyetimizden sana islâm ve ihlâs ile muttasıf bir ümmet çıkar (dedi).»

(2-Bakara-132(131)) «Rabbi İbrahime islâm ol dedikde İbrahim, âlemlerin Rabbine islâm oldum dedi.»

(2-Bakara-133(132))«İbrahim evlâdlarına ve Yakub da evlâdlarına islâm ile vasiyet edip ey oğlum, Allahü Taalâ sizin için bir din ayırdı, imdi ancak müslüman olduğunuz halde ömrünüzü bitiriniz, dediler.»

(6-En'am-79) (İbrahim - Rabbına) «ben yüzümü batıldan uzak ve hakka mütemayil olarak gökleri ve yeri yaradana çevirdim ve ben müşriklerden değilim dedi.»

İbrâhîmîlik ve muhammedîlik

(43-Zuhref-28) ve İbrahim kelimeî tevhidi zürriyetinde baki kıldı.»

Görülüyorki Muhammediliğin olduğu gibi bütün enbiyayı beniisrailin, musevilik ve iseviliğin dini tevhid dindir. Bu hususu tevrat ve incilişerif ile tevsik edelim:

Tevratı şerifden:

(Eş'ya - 45 - 5) (Rab, benim ve gayri yoktur, benden gayri ilâh yokdur.)

İncilişerifden :

(Markus - 12 - 29 -): (dinle ey israil, Allahımız Rab bir olan Rabdır.)

Kuranikerimden:

(Âliümran-52(53)) (havariyun) : ya Rabbi, İsaya inzal eylediğin kitaba iman eyledik ve resulün İsaya bizi davet eylediği dinde tâbi olduk. Bizi vahdaniyyeti ilâhiyene şehâdet edenler zümresine yaz dediler.

Musevi ve İseviliğin İbrahimilikle münâsebeti

İncili - şerifden: (Sen - polün - galatyatlılara mektubu - 3-6:9) : «nitekim İbrahim Allaha iman etti ve kendisine salâh sayıldı. İmdi bilin ki imanda olanlar İbrahim oğulları onlardır. Ve kitab, Allahın milletleri imanla salih sayacağını önceden görerek İbrahime, (bü-

tün milletler sende mubarek sayılacaktır) diye (tekin - 12-3) önceden müjdeledi, şöyleki: imanda olanlar iman eden İbrahim ile beraber mubarek sayılırlar.» Resullerin işleri-7-32: (tur dağında Musaya) «Rabbın sesi geldi: ben senin atalarının Allahı, İbrahim ve İshakın ve Yakubun Allahıym» (dedi)

Selim kalp ve temiz el esası

Kitabı - mukaddesden: (eyyub -11-13, 14):

«eger kalbini hazırlayıp ellerini ona uzatırsan Eğer elinde kötülük varsa onu defî' eyle ve çadırında haksızlık sakın olmasın.»

(Eyyub -22-30-) «senin ellerinin paklığıyle necat bulacaktır.»

(Mezmurlar -15-2-) «kemâl üzre sülük eden ve salâh işleyen ve kalbinde hakikat söyleyen.....»

(Mezmurlar - 32 - 11-): ve ey cümle kalbi müstakim olanlar terennüm ediniz.....»

(Mezmurlar - 97-11-): «salih için nur ve kalbi müstakîm olanlar için meserret ekilmişdir.».....»

(Vâiz -7-4-): «hikmet sahiblerinin kalbi matem bulunan hanendedir fakat sefihlerin kalbi meserrethanededir.»

(Eremya -4-4-) «Rab için mahtum olunuz ve kalbinizin gılafını defî' ediniz»

(Mülûki - salis: 8-39) «her âdeme kalbini bildiğın için hep mesleklerine göre verirsin.»

(Eremya mersiyelerinden -2-19-): «Rabbin huzûrunda kalbini su gibi dök».....

(Eremyanın mersiyelerinden -3-41): «ellerimizle beraber kalbimizde semada olan Allaha refi' edelim.»

(Emsali - Süleyman -4-23) «kemâli dikkatle kalbini hıfz eyle zira hayatın menbâı ondadır.

(Emsali - Süleyman 23-19): «dinle ve akıllı ol ve kalbini hak tarıka doğrult.»

(Müluki - evvel: 16-7) «insan yüze bakar Allah kalbe bakar.»

İncili - şerifden: (resullerin işleri -10-34-35-): «gerçekden anlıyorumki Allah, şahıslara bakmaz fakat her millette kendisinden korkan ve salâh işleyen ona makbuldür.»

Kitabı - mukaddesden: (müluki - salis -9-3-5): «ve Rab ana (Süleymana hitaben) : huzurumda eylediğın dua ve niyazlarını istima' edib ismimi ilel - ebed oraya koymak üzere bina ettiğın bu beyti takdis eyledim ve gözlerim ve kalbim daima orada olacaktır ve eğer sen pederin Davudun süluk eylediğı gibi kalbi - selim ve istikamet ile, sana emir eylediğimin cümlesini icra ve kanunlarımı ve ahkâmımı hıfz ederek huzurumda sülûk edersen ben dahi israil tahtı üzerinde bir âdemin eksik olmayacaktır, diye pederin Davuda eylediğim

vaâde göre İsrail üzerine hükûmetinin (tahtını ilel - ebed sabit kılarım.))

Kurânı - kerimden: (s.ş.42(26)şuarâ-87:90(86÷89)): (İbrahim Rabba) ve babamı magfiret buyur o, hak yoldan azmışlardan oldu beni halkın baâs olundukları günde zelil etme. O, gün ki ne mal ve ne evlâd faide verir, ancak Allaha kalbi - selim ile gelen müstefid olur. Dedi.

(s.ş. 16 - nahil -69) : « ve emir olunduğunuz veçhile Rabbin sana gösterdiği yola salık ol».....
(s. ş. 10- yunüs -89) : «Allahu - Taalâya duanız kabul olundu, hak dinde müstakîm olunuz. Cahillerin yoluna tabi' olmayınız buyurdu .»

İbrâhimin iman ve sünneti

Kur an. K. (s. ş. 60- mümtahine-4,5(4)) : «İbrahimde ve onunla beraber olanlarda sizin için iktıdaya lâyıq sünneti hasene vardır.»

Her devrede teslimiyet esasları

Kur an. K. (s. ş. 51- el - zariyat -35(35÷36)) : «(emri helâk gelmeden evvel) o kariyyelerde (İbrahimin kavminin sakin bulunduğu kariyyelerde) mü'minlerden her kim varsa çıkardık, orada müslüman olarak bir hane den başka kimseyi bulmadık.»

(s.ş.39 - zümmer-55(54)) «ve Rabbinıza tevbe ve rucû' ederek ve size azâb gelmezden evvel ona halisâne teslim olun.»

Peygamberler ve İslâmiyet

Kur an. K. (s. ş. 10- yunüs -72) «(nuh, kacmine) ve ben müslümanlardan olmakla emr olundum.....

(S. ş. 38 - sat -44-45(44))« biz Eyyubı belâ ve mesâibe sabr edici bulduk, ne güzel kuldur, çünkü tamamile Allaha teslim ve müteveccih olmuştur.»

S. s. 12- Yûsuf -101 (Yûsuf , Rabba:) gökleri ve yeri yaradan sensin dünya ve ahiretde benim dostum ve velim sensin, beni müslüman olarak vefat ettir ve salihlere ilhak buyur.

Musevilik ve İslâmiyet

Kur an. K. (s. ş. 7- âraf -126): « fir'avnın sihirbazları Rabba) Ya Rabi bizim üzerimize sabır gönder ve bizi müslüman olarak vefat ettir.»

(S. ş. 10- Yûnus -90) «vaktaki fir'avn boğulmak üzere idi, (Beni israilin iman eylediği , ondan gayri ilâh olmiyan , Allaha iman ettim ve ben müslümanlardanım) dedi.

(S. s. 27- nemil -29 -31)« (Süleymanın Belkise mektubundan) : müslüman olarak bana gelin.

(S. ş. 27-nemil -45(44))«Belkis Ya Rabbi, ben güneşe ibadetle nefsimi zulm ettim, şimdi Süleyman ile beraber âlemlerin Rabbi olan Allaha islâm oldum» dedi.

İsevilik ve İslâmiyet

Kur an. K. (s.ş.5-maide-114(111)) «havariyyuna, bana ve resulüme iman edin diye vahiy eylediğimde onlar, iman eyledi. Ya İsa bizim müslimanlardan olduğumuza şahid ol dediler.

Muhammedilik ve İslâmiyet

Kur an. K. (s.ş. 5- mâide-4-5(3)) « bu gün dininizi sizin için ikmâl ettim ve üzerinize nimetimi itmam ettim ve size din olarak islâmı razı olub ihtiyar ettim.»

(s.ş-2-bakara-137(136)) «biz Allahu taalâya halis ve mulis müslimleriz.»

(s. ş. 29- ankebût -46) «ehli kitap ile en eyi surette mücadele (yani münakaşa) ve mubahase ediniz ve bize ve size kitab ve din gönderen Allaha iman ettik bizim ve sizin ilâhımız birdir, ve biz ona teslimi-mevcudiyet etmişiz deyiniz.»

(S. ş. 2- bakara -111-112) «ehli kitap, ancak yahudî ve nasranî olanlar cennete girer, dediler. Bu belki şöyledir:: Muhsin yâni eyilik ve ihsan eder olduğu halde Allaha bütün mevcudiyetini teslim eden kimse-

ler için Rabbi indinde ecir ve mükâfat vardır. Onlar için korku yoktur ve bir endişe ile mahzun olmazlar.»

Ervah ve İslâmiyet

(S. ş. 72- cin-8(14)) «(cin lisanından:) bizden müslümanlar olduğu gibi tevhidten âdul edenlerde vardır. »

Mâbed

Musevîlik, İsevîlik, Muhammedîlik, teslimiyet dini olan İbrahimîliğin yâni islâmiyyetin inkişaf ve devamından ibaret bir kaç safha olduğu gibi bütün ehlikitabın teveccüh ettikleri kıblenin, ma'bedlerin hakikatıda aynıdır. Allah namına İbrahimin ve neslinin bina ettiği yerlerdir. Aynı gaye ile aynı ellerin yaptığı şeylerdir. Mekkedeki kâbeyi hazreti İbrahim inşa ettiği gibi Kudüsteki mabedide İbrahimin neslinden hazreti Süleyman yaptırmıştır. Her iki mâbedde islâmlar nazarında mukaddestir. Çünkü: Hem her ikiside Allah namına yapılmış, ve Allah namına ibadet edilecek yerlerdir. Hemde Muhammedîler kur'anıkerimin emrile bütün peygamberleri mubarek telâkki etmek, ve aralarında fark gözetmemek mükellefiyetindedirler. Binaenaleyh , her iki mabedin kudsiyetine kani'dirler.

Hazreti İbrâhimin mazhariyetleri

Kuran'kerimden: (s. ş. 21-enbiya-69:71(69)):« ey ateş, İbrahime soğuk ve selâmet ol dedik.»

(S.ş.37 : saffât-107:111(108÷111)): «İbrahime, ondan sonra gelenler arasında zıkr-i-cemii bıraktık. İbrahim üzerine selâm olsun. Biz, muhsinleri böyle mükâfat ederiz. O, bizim mü'min kullarımızdandır.»

Bu ayetikerime vesilesile mü'min vasfının ne olduğunda hazreti İbrahimde örnek olarak mütalea etmiş oluyoruz: (kalben ve fikren batıl temayüllerden ve şirkden, temiz olmak ve Allaha teslimiyet-kâmile.)

Tevrat-şerifden:

(Tekvin - 17-1): «(Rab İbrahime): huzurumda sülûk edib kâmil ol. (dedi)

Bu ayetikerimeden anlaşılıyor ki âdem olmak kâmil olmak demektir. Ve bununda sülûk edilecek yolu ve bu yolun adâb ve irfanı vardır. Gaye ise, (teslimiyet-mutlaka) yı te'mindir. Kemâlin ilâhiyyatında manası budur. »

(Tekvin - 17-5): «(bundan böyle ismine (abram) denilmeyip ben seni çok milletlere peder ettiğim için, ismin (İbrahim) olacaktır.»

İbrâhim neslinin mazhariyetleri

(Tekvin - 17-18): «(İbrahim Rabba) İsmail, huzurunda yaşasın.»

(= - 17-20): «(Rab İbrahime) İsmail

hakkında seni dinleyip işte onu bereketledim.»

(Tekvin - 21 - 13) : «(Rab İbrahim) cariye-
nin oğluda senin neslin olduğu için bir millet edece-
ğim.»

Bu ayetikerimlerden islâmiyyetin zuhurunu ha-
ber almış oluyoruz, çünkü hazreti Muhammed, hazreti
İsmailin neslindedir, cariyenin ismi Hacerdir.

(Tekvin - 21 - 12): «(Rab İbrahim) senin nes-
lin İshak ile yâd olunacaktır.»

(= -32 -28) «(Rab Yakuba) ismine bun-
dan böyle (Yakub) değil ancak (İsrael) denilsin.»

FASIL — II

İbrahîmin islâmiyet (Teslimiyet) dininde gaye esasları

Bu esasların başlıcaları:

- 1 — Allahın kifayeti.
- 2 — Sevgidir.

(1 — Allahın kifayeti)

Kul, bütün maddî ve manevî ihtiyaçlarına Allahı
kâfi telâkki etmek için, ona:

A : İnanması.

B : Güvenmesi,

Ve bu esaslar üzerine onu, sevmesi lâzımdır.

Bunları yapabilmek içinse onu, bilmesi lâzımdır.

Onu bilmek içinse evvelâ kendini, bilmesi lâzımdır.

A — İnanmak

İnanmak için lâzım gelen bilgi esasları:

İnsanın mahiyyeti:

İnsan zannederki kendinde az çok varlık vardır. Halbuki insanda binefsihi bir şey yoktur. Her şey, Allahın ve her şey, Allahdandır. İnsan kendindeki bu mutlak aczi anlamalıdırki, Allahın mutlak kudretile onu telâfiye atılsın, insan uyansın ve bilsinki bu cismanî vücûdumuzun sahibi, yaradanı, yaşatanı, kullananı, biz olmadığımız gibi akıl, fikir, irade, kuvvet, ilim gibi bizim zan ettiğimiz vasıflar dahi bizim değildir, Allahındır, bütün menba'lar, Allahındır. Biz, onlardan nasibimizi, rızık gibi, hayat gibi, fitrî ve bünyevî kabiliyetimizin müsaadesi nisbetinde ve her an tecelli etmekte olan Allah isimlerinin tecellileri vasıtasile almadayız.

Bu hakikati tevsik eden müeyyedeler

Tevratşerifden:

(Tesniye - 1-17) «İnsan yüzünden korkmıyasınız, zira hüküm Allahındır.

(Tesniye - 8-17) «ve olmıyaki kalbinde bu serveti benim kudretim ve elimin kuvveti bana kazandırdı diyesin.»

(Tesniye - 8-18) «sana servet kazanmak için kuvvet veren odur (Allah).»

Mukaddes kitaplardan:

(Mülûkievvel - 2-9)« İnsan kuvvet ile galip olmaz (tevfik Allahdandır).»

(Eyyub - 12-10) «her yaşayanın hayatı ve bütün nevî beşerin ruhu onun elindedir.» (ruh esasdır ruh, Allahın olduktan sonra diğer müteferri bütün varlıklarda Allahın demektir. Çünkü onlar, ruh ile kaimdirler.)

(Eyyub - 12-13) «hikmet ve kuvvet onundur. Tedbir ve fehm ondadır.» (tasavvufda erkân ulûhiyyet denilen ve bu hayat, ilm, irade, ve kuvvet Allahındır. Esasını yukardaki (Eyyub - 12-10 ve 13) ayet-şerifleri pek güzel tevsik ediyor.)

(Eyyub - 12-16) «kuvvet ve hikmet ondadır, idlâl olunan ve idlâl eden onundur .»

(Eyyub - 32-8) «fakat insanda ruh var , ve kadirin nefhi onları anlayışlı kılar.» (buradaki nefih tecelli demektir.)

(Eyyub - 33-4) Allahın ruhu beni halk eyledi. Ve kadirin nefhi bana hayat verdi.

(Mezmurlar - 17-5) «adımlarımı senin yollarında sabit eyleki ayaklarım sürçmesin.»

(Mezmurlar - 51-12) «halâsın meserretini bana iade et. Beni itaatli ruh ile sabit kıl.»

(Mezmurlar - 59-17) «ey kuvvetim, sana mezmur okuyacağım, zira Allah bana melce' ve inayet menbaı olan Allahdır.»

(Mezmurlar - 87-7) «ve hanendeler ile nezyenler, cümle menba'larım sendedir diyeceklerdir.»

(Mezmurlar- 102-26) « Bunlar zeval bulur am-

ma sen bakisin ve cümlesi libas gibi eskiyecek, onları kaftan yibi değiştireceksin ve değişecekler.»

(Mezmurlar - 119-37) «gözlerimi batıla bakmaktan döndür, senin tarıkında beni ihya eyle.»

(Mezmurlar - 119-66) «bana kâmil fehim ve ilim tâlim eyle.»

(Emsal-Süleyman - 2-6) «zira hikmeti Rab verir, ilim ve fehim onun agzındadır.»

(Emsal-Süleyman - 20-24) «insanın adımları Rabdandır, imdi bir âdem kendi yolunu nasıl anlayabilir.»

(Emsal-Süleyman - 29-26) «hükümdarın yüzünü isteyenler çok olur, lâkin âdemin hükmü Rabdendir.»

(Vaiz - 3-13) «her ademin yeyip içmesi ve bütün emeğinden hayır görmesi Allahın atiyyesidir.»

(Eş'ya - 10-15) «balta onunla kesen kimse üzerine iftihar edebilir mi? Yahut testere onu kullanan adem üzerine taâzzum eder mi?

(Eş'ya - 41-4) «işleyen ve yapan, devirleri iptidadan çağırın kimdir? Ben Yahovayım, evvel olan ve sonrakilerle olan benim.»

(Eş'ya- 44-18) «bilmezler ve fehm etmezler, zira gözleri görmemek için, yürekleri dahi anlamamak için sıvandılar. »

(Eş'ya - 45-9) «vay..., kendi Halikile niza' edene, kendisi zeminin kiremit parçaları arasında bir kiremit parçasıdır, balçık, kendini teşkil edene ne yapıyor-

sun? Yahut senin yaptığın şey, senin hakkında eli yoktur deyebilirmi?.»

(Eş'ya - 63-17) «Ya Rab niçin bizi yollarından sapdırırsın senden korkmamak üzere kalbimizi katılaştırırsın?»

(Eş'ya - 64-8) «ve şimdi ya Rab, SEN pederimizsin. Biz balçığız ve sen bizim yapıcımızsın, ve cümlemiz senin elinin işiyiz.»

(Eremya - 9-24)«...ancak iftihar eden kimse bununla iftihar etsinki idrak edip beni bilir, ve zeminde inâyet ve hak ve adalet icra eden: Rab, ben olduğumu anlar. Zira bunlardan razıyım, diye Rab buyurur.»

(Eremya - 10-23) «y a Rab, bilirimki insanın tarikı kendi elinde değildir, kendi adımlarını doğrultmak, yürüyen âdemin elinde değildir.»

(Eremya - 18-6) «ey beni israil, işte çamur, çömlekçinin elinde nasılsa, siz benim elimde öylesiniz.»

(Eremya - 30-21) «zira bana yaklaşmak üzere kalbi hazırlayan kimdir.»

(Eremya - 31-9) «ağlıyarak gelecekler, niyaz etmekde oldukları halde onları getireceğim, onları su cedvelleri yanında doğru yolda gezdireceğim anda sürçmiyecekler.»

(Eremya - 31-18) «Sen Beni döndürki dönemim zira Allahım Rab sensin.»

(Eremya - 32-39) «ve daima benden korkmaları için ve kendilerine ve kendilerinden son evlâdlarına ha-

yır gelmesi için onlara bir kalb ve bir tarik vereceğim.»

(Eremya - 32-40) «ve benden sapmamaları için korkumu kalblerine koyacağım. »

(Eremya - 51-20) «sen , benim topuzum ve harb âletimsin ve seninle milletler kıracağım.»

(Eremya - 51-23) «ve seninle çobanı ve sürüsünü kıracağım ve seninle çiftçiyi ve öküzlerini kıracağım ve seninle emirleri ve valileri kıracağım.»

(Hazekiyal - 11 - 19) « ve onlara tek bir kalb vereceğim, ve içlerine yeni bir ruh koyacağım ve bedenlerinden taş yüreği çıkarıp onlara etden yürek vereceğim.»

(Hazekiyal - 11-20) «taki kanunlarımda sulûk eyleyeller ve ahkâmımı hıfz edib icra edeler.»

(Hazekiyal - 30-10) «Rab Yahova böyle buyurur: Mısır halkını dahi babıl meliki nebuhdunsarın elile mahiv edeceğim.»

(Hazekiyal - 36 - 27) «ve içinize ruhumu koyacağım ve sizi kanunlarımda sülûk ettireceğim ve ahkâmımı hıfz edip onlarla âmil olacaksınız.»

(Zekeriyya-4-9(6)) «kudretle değil ve kuvvetle değil, ancak benim ruhumla, diye Rabbilcünûd buyurur.»

İncilşerifden:

(Matta 10-29) «iki serçe kuşu bir paraya satılmaz mı? Ve babanızın izni olmadıkça onlardan hiç biri yere düşmez.»

(Matta 13-11) « göklerin melekûtünün sırlarını bilmek size verilmiştir, fakat onlara verilmemiştir.»

(Yuhanna - 3-27) «Yahya cevap verip dedi: İnsan kendine gökten verilmedikçe hiç bir şey alamaz.»

(Yuhanna - 6-44) «eğer beni gönderen Babam çekmezse, kimse bana gelemez.»

(Yuhanna - 6-65) «kendisine Babadan verilmiş, olmadıkça hiç kimse bana gelemez.»

(Yuhanna - 7-5) «çünkü kardeşleri bile ona iman etmiyorlardı.»

(Yuhanna - 12-39-40) «bu sebeble onlar iman edemezlerdi, çünkü ışa'ya yine demiştir: Onların gözlerini köretti, ve kalblerini katılaştırdı,—olmıyaki, gözler ile seçip, yürekle anlasınlar,— ve dönsünler, ve ben onlara şifa vereyim.»

(Yuhanna - 19-11) «eğer sana yukardan verilmemiş olsaydı, üzerime senin hiç kudretin olmazdı.»

Kuran kerimden:

(28. Kasas - 68) «insanlar için bir şey ihtiyar etmek hak ve imkânı yoktur.»

(3.Âliümran - 154) «umûrun kâffesi Allahın elindedir.»

(77(76)-Mürsilat(Dehr)-29:31(29÷30)) «bu sure mev'izedir, isteyen onu tefekkür ve tezekkür edip Rabbına yaklaşmağa yol ittihaz eder: siz, Allah istemedikçe bir şey isteyemezsiniz.»

(65. Talak - 12) «o, Allah ki yedi gökü ve onun

misli arzı yarattı. Allahın emir ve kazası onlar arasında carî ve nafız olur, taki Allahın her şey üzerine kadir olduğunu ve her şeyi muhit olduğunu bilesiniz.»

(93. Duha - 6-8) «seni yetim bulup iyva etmedimmi, ve seni ilimden ve hikmetten ve doğru yoldan mahrum bulup hidayet eylemedimmi ve seni fakir bulub zengin etmedimmi.»

(48. Fetih - 25) «Allah dilediğini rahmetine idhal eder.»

(2. Bakara - 269) «Allah dilediğine hikmeti ih-san eder.»

(16. Nahil - 53) «sizde olan her nîmet Allah-dandır.»

(4. Nisa-76(78))«eğer onlara bir eyilik isabet etse bu, Allahdandır, derler eğer bir fenalık irişse, bu sendendir derler. Onlara söyle : Her şey gibi buda Allah-dan.»

(7. A'raf - 188) «deki, ben, nefsim için menfaat celbine ve zara def'ine malik değilim ancak Allahu Taalâ ne dilerse o, olur.»

(72. Cin-20-24(21÷22)) «de: Ben size bir zarar irası-na ve yahud sizi irşada kadir değilim, de: Beni Allahın azâbından kurtaracak kimse yoktur, ve ondan gayrı sığınacak bir yerde bulamam.»

(10, Yunüs-99) «eğer Rabbin istemiş olsa idi yer yüzünde bulunanların cümlesi hep birden iman ederler-di. »

(10 - Yûnûs - 100) «Allahın izni olmadıkça bir nefis iman edemez.»

(42- Şura - 13) «Allahu Taalâ tevhidinde dilediğini intihab eder.»

(15- Hacer - 12) « bunun gibi kavminden mücrim olanların kalbine de onu, (inkâr ve istihzayı) idhal ettik.»

(4-Nisa-142(143))«Allahın yolunu şaşırttığı kimse için hak ve savaba götürür yol bulamazsın.»

(49-Hucerat-7-8) «velâkin Allah size imanı sevdirdi ve onu kalplerinizde süsledi, ve size küfrü ve fıskı ve isyanı kerih gösterdi, onlar doğru yolu bulanlardır. Ve doğru yolu bulmak, Allahın lütfü ve keremi ve ni'metidir.

(42- Şura-8-9(8)) «Eğer Allah istemiş olsaydı bütün insanları bir tek ümmet kılardı ve lâkin dilediğini rahmetine idhal eder.»

(2- Bakara - 255) «onun ilminden ancak dilediği mikdar ihata edilebilir.»

(35- Fatır - 2) «Allahın nâse açtığı rahmetini tutup meni' edecek, tutup meni' eylediğininide ondan başka iriştirip verecek kimse yoktur o, emrinde ve hükümünde galip, hâkimi mutlakdır.»

(6- En'am - 17) «eğer Allah, seni belâ ve nikbete, zarara sokarsa onu Allahdan gayri de izale eder yoktur. Eğer o, seni bir hayrile mes eylerse, o, her şeye kadirdir.»

(10- Yunüs - 107) «eğer Allah sana bir zarar isbat ettirirse onu açacak ve def' edecek Allahdan başka kimse yoktur. Eğer sana hayir irade ederse onun kerem ve fazlınıda red edecek kimse yoktur.»

(32- Secde - 4) «ondan gayri sizin için bir yardımcı ve şefaâtçi yoktur, hiç düşünüp tezekkür etmemisiniz.»

(2- Bakara - 255) «izni olmadıkça indinde şefaâte cesaret eden kimdir?

(47- Muhammed - 38) «Allah ganîdir siz fukarasınız.»

(5(35)-Fâtır-16-17(15÷16))«ey naş, siz Allaha fakirler ve mühtaclarsınız. Ganî ve bizâtihi hamde müstahak olan, Allahdır. Eğer isterse sizi giderip yerinize yeni bir halk getirir.»

(42-Şurâ-30-31(31))«siz arzda üstünüze hükmolunan mesâipden kurtulur değilsiniz ve sizin için Allahdan başka ne bir dost ve nede bir yardımcı vardır.»

(5-Mâide-58(55)) :deki «sizin dostunuz ve veliniz, Allah ve resuli ile mü'minlerdir.»

(9-Tevbe-72(71)) deki: «erkek, kadın mü'minler, birbirinin dostu ve velisi dir. Marûf ile emr ve münkerden nehy ederler.»

Bu iki âyetikerime hakikat esasını tadil etmez, zira: Esasen Allahdan başka dost, veli yardımcı yoktur. Resûlin ve mü'minlerin vilâyeti ve dostluğu, cenab hakkın vilâyet ve dostluğunun onlarda

tecelli etmesinden ibarettir. Binaenaleyh her kudretin menbaı, Allahdır ve her tecellinin zuhûr vasıtası da, mahlûkattır. Allah sevmedikçe kimse sevmez, Allah korumadıkça kimse korumaz. *Şefâet* meseleside böyledir. Allanın şefâete izin verdiği kimselerin şefâatı. yine Allahın şefâatı demektir: «Ayetikerime: (34, seba' -23): O Allahu taâlânın indinde bir şefâat nâfi' olmaz meğer ki onun izin verdiği kimselere faide eder.»

FASIL —III

Allah ve sünneti ve meşiyeti

İkinci fasıldaki kudsî vesikalardan anladık ki kendimizdeki her şey Allahdandır şimdi de bu üçüncü fasılda (her şeyin sahibi ve menbaı) cenb Hak olduğunu ve onun, (mahiyetini, ve evsafını, sünnetini ve meşiyetini) mütâlâa edelim:

Allahı bildiren mukaddes vesikalardan:

Tevrat şerifden:

(â'dât - 23-19) : «Allah insan değil ki yalan söyleye ve âdem oğlu değil ki peşiman ola, o söylerde icra etmezmi? Yahut o, söz verirdi ifa eylemezmi?»

(Tesniye - 4-31): «Allahın Rab rahim olduğu için seni terk etmez , ve seni helâk etmez.»

(= -4-36): «seni terbiye etmek için sana gökten sesini işittirdi.»

(= -5-10): «ve beni sevip emirlerimi hıfz edenlere bin nesle kadar inâyet ederim.»

(= -32-4): « kayadır, fi'li kâmilidir. Zira cümle tarikleri adâlettir, sadık ve cevirden müberra Allahdır, âdil ve hak olan Allahdır. »

(= -32-10) : «onu, (beni İsraili) ihata ve

terbiye etti. Ve gözünün bebeği gibi onu muhafaza etti.»

(Tesniye - 32-39) : «ben öldürürüm ve diriltirim, yaralarım ve şifa veririm ve benim elimden kurtaran yoktur.»

Mukaddes kitaplardan:

(Mülûk evvel - 2-6) : «öldüren ve diriltiren, hayiyeye (cehenneme) indiren ve çıkaran Rabdır.»

(= -2-7): «fakir eden ve gani eden, düşüren ve kaldıran dahi Rabdır.»

(= -2-8) : «yoksulu toprakdan kaldırır ve fakiri mezbeleden çıkarır.»

(Mülûk sâni - 22-29) :« zira ya Rab, Sen, benim meşâlemsin. Ve Rab, zulmetimi nura döndürür.»

(= -22-2) : «Rab, kayam ve kal'em ve halâskârımdır.»

(= -22-3): «Allah melceimdir, ona iltica ederim, kalkanım ve halâsım boynuzu ve yüksek kulem ve penahım ve hâlâskârımdır; beni zulümden kurtarır-sın. »

(= -22-19)): « musibetim gününde önümü-kesdiler amma Rab bana asâ oldu. »

(Tevârih evvel -29-11) :«ya Rab, azamet ve kuvvet ve celâl ve mecd senindir. Zira sema ile zeminde olanın kâffesi senindir. Ya Rab, melekût senindir. Ve cümlelerin hudavendi müteâli sensin.»

(= -29-12): «servet ile izzet, senden olup

cümlenin âmiri sensin. Kuvvet ve kudret senin elinde olup cümleye azamet ve kudret vermek sana mahsusdur. »

(Tevârîhi evvel -29-14):« lâkin ben (Davud) kimim, kavmim dahi kimdir ki böyle teberrü' takdimesi getirmeğe muktedir olalım. Zira her şey senden olup senin ihsanından sana verdik.»

(= -29-16): « ya Allahımız Rab, mukaddes ismin için sana bir beyt inşa etmek üzere tedarik eylediğimiz bu hazinenin kâffesi senin elinden olup cümlesi dahi senindir.»

(= -29-18): «senin kavminin kalblerinin tememmüllerinde ve fikri tasavvurlarında bunu ilelebed hıfz eyle ve onların kalbini kendine meylettir. »

(Tevârîh evvel - 29-19):«ve senin emirlerini ve şehadetlerini ve ahkâmını hıfz ve cümlesini icra ve tedarikâtını gördüğüm saray inşa için,oğlum Süleymana KALB KÂMİL, ihsan eyle, dedi.»

(Eyyub - 5-11): «mütevazı'ları yükseltir ve mahzunları selâmete çıkarır.»

(= -5-15): (lâkin kılıçdan, onların ağzından ve cebbarın elinden fikarayı halâs eder.»

(=-5-18):«zira o, yaralar ve bağlar, kırar ve elleri şifa verir.»

(=-34-28) :« Şöyle ki fakirin feryadını onun huzuruna yetiştirdiler o dahi biçarelerin figanını işidir.»

(Eyyub - 36-5): «İşte Allah, ekberdir ve kimseyi red etmez.»

(= - 36-11): «eğer dinleyip ona hizmet ederlerse günlerini hayır ve senelerini ni'metle geçirirler.»

(= -36-22): «işte Allah kendi kudretiyle müteâldir onun gibi tâlim eden kimdir.»

(= - 37-23) : «kuvvet ve hak ve kemâl adalet cihetiyle azimdir kimseye gadr etmez.»

(Mezmurlar - 3-5): «ben yattım ve uyudum uyandım dahi, zira Rab beni himaye eyledi.»

(= -4- 8) : «selametle hem yatacağım ve hem de uyuyacağım zira ya Rab, yalnız sen benim meskenimi emin kılarırsın.»

(= - 16-8): «Rabbi, daima gözüm önüne aldım, o, sağımda olduğu için sarsılmıyacağım.»

(= - 18-2): «Rab, kayam ve kal'em ve halâskârımdır. Allahım, melceimdir ona iltica ederim. Kalkanım ve halâsımın boynuzu ve yüksek kulemdir »

(= -18-32): «Allahdır ki beni kuvvetle kuşatır, ev tarıkımı ikmal eder.»

(= - 22-28) : «zira melekût, Rabbındır, ve milletler üzerine hüküm süren odur »

(= - 23-1): «Rab, çobanımdır, bir şeye muhtac olmam.»

(= - 24-1) : «zemin ile anda bulunanın kâfesi , dünya ve anın sekeneşi Rabbındır.»

(Mezmurlar -25-8): «Rab, kerim ve müstakim dir.»

(= - 30-5): «zira anın gazabı bir dakika, hüsnü rızası ise ömürdür. Ağlayış, bir gece kalır, ama sabahleyin meserret gelir.»

(= - 34-18): «Rab, kalbi münkesir olanlara yakındır ve ruhu ezilmiş olanları kurtarır.»

(= - 36-6) : «ya Rab, insanı ve hayvanı sen hıfz edersin. »

(= - 36-9): «zira hayat menbaı sendedir senin nurunla nur göreceğiz.»

(= -47-7) : «zira bütün zeminin padişahı, Allahdır.»

(= - 47-8): «Allah milletler üzerine saltanat eder.»

(= -58-11): «hakikaten zeminde hâkim olan Allah vardır.»

(= -62-11) : «kudret, Allaha mahsustur.»

(= - 62-12): «inayet dahi ya Rab, sana mahsusdur.»

(= - 63-8) : «canım sana iltisak ile tâbi' olur. sağ elin bana destgirdir.»

(=- 68-5) : «Allah mukaddes meskeninde yetimlere peder ve dul kadınlara hâkimdir.»

(= - 68-6): «Allah bikes olanları hânede iskân ve esirleri kurtarıp iflah eder.»

(Mezmurlar -68-34): «Allahı KUVVET sıfatıyla tavsif ediniz.»

(= -71-1(16)): «Rab Yahovanın kudretiyle yürüyeceğim. Senin, yalnız senin, adaletini zikir edeceğim.»

(= -103-13): «peder oğullarına şefkat ettiği gibi Rab, müttükilerine şefkat eder.»

(= -110-4): «Rab, yemin etti ve peşiman olmaz.»

(= -113-7): «Yoksulu toprakdan yükseltir, fakiri mezbeleden yukarı kaldırır.»

(= -116-5): «Ra, Rauf ve Âdil dir. Allahımız, Rahimdir.»

(= -121-4): «işte, İsrailin hâfızı, uyuklamaz ve uyumaz.»

(Mezmurlar - 121-5): «Rab, hafızındır. Rab, senin sağ elinin yanında sana sayedir.»

(= -139-5): «beni arddan ve önden ihata (ettin, ve elini üzerime koydun. »

(= -139-8): « eğer semaya çıksam, sen oradasın. Ve haviye (cehennem) de döşeğimi sersem, işte sen hazırsın.»

(= - 139 - 9): «seherin kanatlarını alıp denizinin uclarında sakın olsam.»

(= -139-10): «orada dahi senin elin beni kılguzlayıp, sağ elin beni tutar.»

(Mezmurlar -145-8) : «Rab, Raûf ve Rahim, sabır, ve inayeti azîmdir.»

(= — -9): «Rab, cümleye kerimdir. Ve merhametleri, mahlûkatının kâffesi üzerindedir.»

(= — -14): «Rab cümle düşenlere destgirdir. Ve cümle çökenleri kaldırır. »

(= — -15): «cümlenin gözleri sana bakar, ve onlara vaktince yiyeceklerini verirsin.»

(= — -16): «elini açıp her yaşayanı arzusuna göre doyurursun.»

(= — - 18): «Rab kendine dua edenlerin cümlesine, hakikatle kendine dua edenlere yakındır.»

(= — - 20): «Rab, kendini sevenlerin cümlesini hıfz eder.»

(= 147-3): «kalbi kırılmış olanlara şifa verip yaralarını sarar.»

(Eş'ya - 12-2) : «işte halâsım ALLAH dır. İtimat edeceğim ve korkmıyacağım, zira Rab Yahova, kuvvetim ve tesbihim dir ve benim halâsım oldu.»

(= 33-22): «zira bizim hâkimimiz Rab, dır, vazii şeriatımız Rab dır. melikimiz Rab dır. Bizi O, halâs edecektir.»

(= 41- 4): «işleyen ve yapan devirleri iptidadan çağırın kimdir? Ben Yahovayım. Evvel olan ve sonrakilerle olan, benim.»

(= 41 - 13): «zira senin sağ elinden tutan,

ve sana: korkma, senin yardımcınım diyen Allah Rab, benim.»

(Eş'iyâ — 44-6) : «İsrailin meliki Rab, ve anım velisi olan Rabbilcünûd böyle buyurur: Evvel benim, ahîr benim, benden gayri ilâh yoktur. »

(= 45-5): «sen beni bilmez iken ben seni kuşattım.»

(= — 7) :« nûru vücûda getiren ve zulmeti halk eden, selâmeti yapan ve beliyeyi halk eyleyen, bunların cümlesini yapan Rab benim.»

(= — 24) :«denilecektir ki salâh ve kuvvetim ancak Rab iledir. »

(= 46-4): « İhtiyarlığımıza kadar ben o-yum, ihtiyarlığımıza kadar sizi ben taşıyacağım, ben halk ettim ve ben taşıyacağım, ben götüreceğim ve ben hâlâs edeceğim. »

(= - 54-17):« ve onların salâhı bendendir diye Rab buyurur.»

(= -57-15): «bende kalbi kırılmış ve ruhu mutavazı' olan ileyim ki mutavazı'ların ruhunu ihya edeyim, ve kalbleri kırılmış olanları hayatta saklayayım.»

(= -54-16): «alet yapan demirciyi ben halk ettim, helâk edecek harab ediciyi dahi ben halk ettim.»

(= - 61 -8) : «zira ben Rab, hakkı severim, zulm ile gazapdan ikrah ederim »

(= - 66 - 13): «bir âdem valdesi tarafından

teselli bulduğu gibi ben size öyle teselli vereceğim.»

(= — - 14): «ve göreceksiniz ve kalbiniz sevinecek ve kemikleriniz yeşil ot gibi tazeleneyecektir. Ve Rabbin eli, kulları üzerinde (olduğubilinecek)

(= — - 9):« ben ki vaz'ı hamil derecesine getiririm, doğurmağa kuvvet veremezmiyim diye Rab buyurur.»

(Eremya - 1-19): «seni halâs etmek için ben seninleyim. Diye Rab buyurur. »

(Hoşa' - 6-6): «zira ben kurban değil ancak merhamet, ve mahrikalardan ziyade Allahı bilmeklik isterim.»

(Hoşa' - 11-3):« efrayimi ben yürüttüm, onları kollarından tutardım.»

(= — - 4) : «onları, insan ipleriyle, muhabbet bendleriyle çekerdim. Ve onlara boyun üzerinden boyunduruk çıkarırlar gibi oldum ve onları letafetle besledim. »

(= — - 8) : «ey efrayim seni nasıl vereyim, ey İsrail, seni nasıl teslim edeyim? Kalbim, içimde harekete geliyor, şefkatim dahi kaynıyor. »

(= — - 9): «gazabımın, şiddetini fi'le getirmeyeceğim, efrayimi helâk etmeğe dönmiyeceğim, zira ben, insan değil ancak Allahım, senin aranda ben kuddûsum, gazabla gelmiyeceğim.»

(= -14 -3): «Zira yetim sende merhamet bulur deyiniz.»

(Yûnüs - 4-2) : «ve (Yûnüs) Rabba dua ederek: ah, ya Rab, ben daha vatanımda iken , sözüm bu değilmeydi, bu sebepten terşişe firar edecek oldum, zira sen, Rauf ve Rahim, Sabur ve inayeti çok Allah olup, belâdan dolayı merhamete geleceğini bilirdim.»

(= —9) : «ve Allah Yûnüse: kabak asmasından dolayı darılmağa hakkın varmı? Dedi, o dahi ölmü arzulayacak derecede darılmağa hakkım var dedi.»

(= - 4 - 10): «ve Rab, sen emek çekip büyümediğin ve bir gecede bitüb bir gecede zail olan kabak asmasına acıdın. (11) ve ben içinde sağ ile solun tefrikına muktedir olmıyan yüz yirmi binden ziyade âdem ve çocuk, hayvanat bulunan bu büyük şehir, ninva ya tarahhum etmiyeyimmi ? Buyurdu.»

(Habkuk - 3-18) : «ben Rabde mesrur olacağım, halâsımın Allahında sevineceğim.»

(Safniya - 3-17): «Allahın Rab, senin içinde kuvvetli olup seni halâs edecektir. O, senin hakkında ziyadesiyle mesrur olacak, muhabbetinde af edecektir, senin hakkında terennümle şadıman olacaktır.»

(Melâhiya - 3-17):«bir âdem kendine hizmet eden oğluna şefkat eder gibi onlara şefkat edeceğim.» İncil şerifden:

(Yuhanna - 4-24): «Allah ruh dır, ve onu tanıyanların ruhda ve hakikatta tanımaları gerektir.»

(Markos - 10- 18) : « İsa da ona dedi: Niçin ba-

na iyi diyorsun? Birden başka kimse iyi değildir, o da Allahdır.»

(Luka - 65(6)-35): «fakat düşmanlarınızı sevin, onlara eyilik edin, ve asla ümitsiz olmıyarak ödünç verin, ecriniz büyük olacaktır, ve siz müteâlin oğulları olacaksınız, çünkü O, nankörlere ve fenalara karşı nimet vericidir.»

(= — - 36) : «Babanız nasıl merhametli ise, sizde merhametli olun.»

Kuran kerimden:

(24- Nûr -35): «Allah , göklerin ve yerin nurudur.»

(42- Şura - 5): «agâh olun ki, Allah Gafur-un-Rahimdir.»

(7- A'raf -156): «ve rahmetim her şeyi ihtiva eder.»

(45- Câsiye-36-37(37)) : «göklerde ve yerde Kibriya, ona aittir. O, Galib ve Kadir ve tedbirinde hakîmdir.»

(59- Haşr -24) : «O Allahdır ki halıkdır, mevcudatı ademden getirendir, her şeye suret verendir, ve onun güzel isimleri vardır.»

(65(64)-Talâk(Teğabün)-17): «Allah şükre mukabele eder ve kullarına hilim ile mukabele buyurur.»

(4- Nisâ -39(40)): «Allah kimseye bir zerre ağırlığında zulüm etmez. Zerre kadar sevab ve iyilik olursa onu katkat artırır ve kendinden büyük acir verir.»

(66- Tahrîm - 2) : «Allah mevlânız ve dostunuzdur kullarının aczini bilir ve ef'âlinde hakîmdir. »

(51- Ezzeriyat -30) : «Tahkık O, sun,unda hakîm ve her şey'i Alimdir.»

(58- Mücadele -6) : « Allah, her şey'e hazır ve nazır dır.»

(6- En'am -59) : «bir yaprak düşmez ki onu bilmesin.»

(2- bakara-116(115)) : «meşrik ve magrib, Allahındır, yüzünüzü her ne tarafa çevirerseniz Allahın vechi oradadır.»

(8- Enfâl -24) «ve biliniz, ki Allah, insanla kalbi arasına girer.»

(56- Vâkıa -83(83÷85)) : «ölmek üzere bulunan âdemin ruhu boğazına geldikte siz, ona karşı durur bakarsınız, ve biz ona, sizden daha yakınlarız ve lâkin siz görmezsiniz.»

(41- Fussilet -54): «ve agâh olun ki Allah her şey'i muhittir.»

(= — -47): «tomurcuklarından meyvelerin çıkması, dişi mahlukatın, gebe kalması ve hamlini vaz' etmesi, ancak Anın ilmiyledir.»

(54- Kamer -49-50): «biz her şey'i mukadder olduğu vechile halk ettik. Bizim emrimiz, ancak bir emirdir. Göz yumup açınca kadar icra olunur.»

(6- En'am -164): «O, her şeyin Rabbıdır.»

(50- Kâf-18(16))«biz ona (insana) şah damarından daha yakınız.»

(58- Mücâdele -7) : «gizli meşveret eden üç kişi olmazki Allah, onların dördüncüsü olmasın.»

(3- Âli-umran -189): «göklerin ve yerin mülkü ve tasarrufu Allahındır.»

(3-Âli-umran -109): «göklerde ve yerde olan her şey Allahın, malı, mülkü ve mahlukudur. Umûrun kâffesi ona irca' olunur. »

(84- İnşikâk -19) : «siz, insanlar, halden hale tahvîl olunursunuz.»

(31- Lokman -1⁵(14)): «sonra merciiniz, banadır.

(53- Necim -43- 44): «kullarını güldüren ve ağlatan, öldüren ve dirilten, O dur.»

(2- Bakara -257): «Allah iman edenlerin dostu ve velisidir. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır.»

(29- Ankebût -22) : «Allahtan başka size dost ve yardımcı yoktur.»

(10- Yûnûs -44): «Allah insanlara hiç bir şeyde zulüm etmez, ancak insanlar kendi nefislerine zulüm ederler.»

(43- Zuhref-78(76)) «ve biz onlara (cehennem ehline) zulüm etmedik ve lâkin onlar, kendileri, nefislerini zulüm eylediler.»

(40- Mü'min -15): «dünya ve ahirette kullarının derecelerini yükselten ve arş âzâmın sahibidir.»

(4- Nisa -26): «Allah sizi af ve magfîret etmeği murad eder.»

(28- Kasas -13): «ve lâkin insanların ekserisi Allahın va'dinin hak olduğunu bilmez.»

(22- Hac -38): «Allah iman edenleri müdafaa eder.»

(10- Yûnûs -103): «sonra (azab gelince) resul-lerimizi ve iman edenleri kurtarırsınız çünkü mü'minleri kurtarmak, bizim üzerimize hakdı.

(55- Rahmân -29) : «göklerde ve yerde olanlar, ondan isterler. O, her gün bir şeindedir.»

(20- Tahâ -47) : «Allahın selâmeti, hidayete tabi' olanadır.»

(21- Enbiya -18): «belki biz hak ile batıla hü-cûmeylerizki hak, batılı makv ed - ve o zaman batıl da zâil olur.»

(13- Ra'd -11): «tahkîk Allah, bir kavme olan inâm ve ihsanını, o kavim kendi nefislerindeki ahlâk ve ahvali değiştirmedikçe değiştirmez.»

(8- Enfâl-55(53))«Allah bir kavme,inâm eylediği ni'meti onların nefislerindeki sıdk ve imanını, tağyır etmedikçe tağyır eder olmadı.»

(85- Bürûc-16(14)): «O, tevbe edenleri, magfîret edici ve itaat edenleri, sevicidir.»

(35- Fâtır -18): «diğerin günahile biri günahkâr olmaz.»

(39- Zümer -53:55(53)) : «benim lisanımdan deki:

Ey irtikâbi maâsı ile nefisleri üzerine isrâf eden kullarım, Allahın rahmetinden ümid kesmeyiniz, tahkik Allah, bütün günahları af ve magfiret eder. Zira O, mu-balâğa ile magfiret edici ve merhametlidir.»

(8- Enfâl -33) : «sen, onların aralalarında bulduğuşa, Allah onlara azab edici değildir. Onlar arasında istigfar edenler mevcut oldukça onları Allah azap etmez.»

(17- Esrâ 20) : «atâ ve ihsanımız kimseden mem-nû' değildir.»

(2- Bakara -29(268)) : «eğer fakr ve zarurete düşmek-den korkarsanız, Allah dilerse sizi kemâli-kerem ve faz-lından zengin eder. Allah her şeyi bilici ve hikmet muktazasını icra edicidir.»

(53- Necim -48): «bir takımı zengin eden ve bir takımıda kanaât ettiren O, dur.»

(14- İbrahim -7): «yine Musa kavmine: Size Rabbınızın? (eğer şükrederseniz nimetimi artırırım. Eğer küfür ve inkâr ederseniz azabım şiddetlidir.) dediğini zikr ediniz dedi.»

(2- Bakara -185): «Allah size kolaylık murad edip güçlük istemez.»

(94- İnşirah -5-6) : «tahkik güçlük ile beraber kolaylık vardır, tahkik güçlük ile beraber kolaylık vardır.»

(2- Bakara -286) : «Allah, hiç bir nefse takatı olmiyan şeyi teklif etmez.»

(6- En'am -152): «biz, bir nefsi ancak vüsû' ve takatı kadariyle mükellef kılarız.»

((84)8⁴-İnşikâk -6) : «ey insan, sen Rabbına mülâki olunciya kadar dünyada çalışırsın ve her halde Rabbına mülâki olursun.»

(43- Zuhref -14): «ve biz Rabbimize rücû' edicileriz deyiniz .»

(55- Rahman -27-28(26÷27)) :« yer yüzünde her ne varsa fânidir. Celal ve azamet ve lutuf ve kerem sahibi olan Rabbinin vechi bakidir. »

FASIL —IV

B — Güveniş (Tevekkül)

Mahlûk ve Halik mahiyetlerini ikinci ve üçüncü fasıllardaki vesikalarla anlamış ve hakikatta ilmen Allahı bilmiş olduk, ve kuvvet ve kudretin, yâni her varlığın Allahda olduğunu görerek kendimizi mevhum varlıktan kurtardık ve varlığı ikilikden kurtarmakla da (tevhid) akidesine, yâni hazreti İbrahimin tevhid ve teslimiyet dinine girmiş olduk. Aksi halde Allaha tam bir teslimiyet gösteremezdik, çünkü varlık, ikiye inkisam etmiş olurdu, hem kendimize ve hem Allahımı-

za güvenmek ve bağlanmak iktıza ederdi. İşte bu mukaddes vesayık ile, her varlığın Allahda olduğuna inanmamız, tam olarak ona güvenmemizi icab ettirecektir, bu ise, tam bir teslimiyeti intac edecek dirki, her an ihtiyacımız olan manevî kuvvet, huzûr, ve emniyet demektir, hayatta manevî varlık budur, yoksa hayat mücadelesinde insan, her vakit hem zayıf ve mukavemet-siz, hemde bedbin ve rahatsızdır.

Güveniş (tevekkül) hakkında mukaddes

Vesikalar :

(Eyyub - 5-8) : «lâkin ben Allaha müracâat edip, işimi Allaha havâle ederim.»

(= - 19-26) : «ve derimden sonra bu benim dahi fena bulursada cesedimde Allahı göreceğim.»

(Mezmurlar - 3-6) «her taraftan beni ihâta eden halkın onbinlerinden korkmam.»

(= - 22-5) : «sana feryâd edip halâs buldular, sana tevekkül edip hacil olmadılar.»

(= - 23-4) : «ben ölüm gölgesi deresinde gezsemde şerden korkmam, zira sen, benim ilesin. Senin asân ve senin degneğin bana teselli verirler.»

(= - 27-1): «Rab nûrum ve halâsımdır. Kimden korkacağım? Rab hayatımın hâmisidir, kimden korkacağım.»

(= - 27-3) :« eğer bana karşı bir ordu kurulsa kalbim korkmaz. Aleyhimde ceng açılırsa ben bunda dahi itimâd ederim.»

(= - 34-22) : «ve Ana tevekkül edenlerin biri aleyhine hükm olmayacaktır.»

(= - 36-7) : «ya Allah, Senin inâyetin ne kıymetlidir, onun için benî âdem kanatlarının sayesinde sığınır.»

(= -37-5) : «yolunu Rabbe teslim edip ona tevekkül eyle. O, dahi müyesser edecektir.»

(= -37-7) : «Rabbe teslim ol ve ona intizâr eyle, yolunda muzaffer olan ve hiyle işleyen kimse için incinme.»

(= - 44-6):« zira yayıma itimâd etmem ve kılıcım beni halâs etmez (ancak Allah halâs eyler)»

(= -55-22) : «endişeni Rabba bırak O da-hi seni perverde edecektir, O, ilel ebed sâlihi sürçmeğe bırakmaz.»

(= -56-4) : «Allaha tevekkül ettim korkmam, beşer bana ne yapabilir.»

(= - 71-6) :« ana karnından sana istinâd eyledim, valdemin rahminden perverdigârim, sensin, tesbihim, dâima sanadır.»

(= - 71-16) : «Rab Yahovanın kudretiyle yürüyeceğim. Senin, yalnız senin adâletini zikr edeceğim.»

(= -91-2) : «Rab hakkında melceim ve kal'em ve tevekkül ettiğim Allahımdır derim.»

(= - 91-3) : «zira O seni avcının tuzağından mühlik tâundan, halâs edecektir.»

(= - 91-4): «seni tüyleriyle setr edecektir. Ve kanatları altına ilticâ edeceksin, hakikati kalkan ve siper olacaktır.»

(= - 91-5) :« gece korkusundan ve gündüzün uçân okdan.»

(= — -6): «karanlıkda gezen tâundan , öğle vaktinde harâb eden helâkdan korkmıyacaksın.»

(= - 91-7): «yanında bin ve sağ tarafında onbin düşecek lâkin sana yaklaşmıyacaktır.»

(= -91-9): «sen penâhım olan Rabbi müteâli.. kendine mesken ittihâz ettiğinden .»

(= - 91-10): «sana şer, isâbet etmiyecek ve çadırına belâ, yaklaşmıyacaktır. »

(= - 112-7): «kötü haberden korkmaz, kalbi, Rabbe tevekkül etmekle sabittir.»

(= -112-5(6)): «(sâlih) umûrunu Hak ile tertib eder.»

(= - 118-8): «Rabbe tevekkül etmek, insana i'timad etmekden evlâdır .»

(Mezmurlar - 143-8): «bana sabahlayın inâyeyi işittir, zirâ sana tevekkül eltim, gideceğim yolu bana târif eyle, zirâ canımı sana arz eyledim.»

(Emsâli Süleyman -3-5) : «Bütün kalbinle Rabba tevekkül et ve kendi aklına itimâd etme.»

(= - 16-3): «işlerini Rabbe havale eyle ve efkârın sabit olur.»

(— - 29-25) : «insan korkusu tuzağa düşürür, amma Rabbe tevekkül eden himâyeye olunur.»

(Eş'îya-45 -23) : «her diz Bana çökecek.»

(Eremya -17-5): «Rab böyle buyurur: Melûndur o âdemki, insana güvenir ve beşeri kendine bâzû ittihaz eder. Ve kalbi Rabden ayrılır.»

(= - 17-7) : «ne mubarekdir o âdem ki Rabbe itimâd eder ve anın ümidi Rabdır.»

(= - 49-11) : «yetimlerini bırak, Ben on-
ları sağ saklıyacağım ve dul kadınların. Bana tevekkül
etsinler.»

(Eremyanın mersiyyeleri -3-2⁵(25)): «Rab, kendisine
tevekkül edenlere, Kendisini arayan kimseye kerimdir.»

(= - 3-26) : «Rabbın halâsına ümidvar ol-
mak ve sükût ile intizar eylemek eyidir.»

İncilişerif den:

(Matta -6-25): «canınız için ne yiyeceksiniz ya-
hut ne içeceksiniz diye, bedeniniz için de ne giye-
ceksiniz diye kaygu çekmeyin (26) göğün kuşlarına
bakın ki onlar ne ekerler, ne biçerler, ne de anbarlara
toplarlar, ve semavî Babanız onları besler. (27) ve
sizden kim kaygu çekmekle boyunun ölçüsüne bir arşın
kalabilir. (28) ve niçin esvab hakkında kaygu çeki-
yorsunuz, kır zanbaklarının nasıl büyüdülerine dikkat
edin, ne çalışırlar, nede iplik egirirler. (29) size derim,
Süleyman bile bütün izzetinde bunlardan biri gibi ge-
yinmiş değildi. (30) Faka eğer Allah, bu gün mev-
cût olup yarın fıına atılan kır otunu böyle giydirirse
sizi çok ziyade giydirmezmi? Ey,az imânlılar (31)
imdi, ne yiyeceğiz, yahut ne içeceğiz yahut ne giyece-
ğiz, diye kaygu çekmeyin. (32) çünkü milletler bütün
bu şeyleri ararlar. Zira semavî Babanız bütün bu şey-
lere mühtâç olduğunuzu bilir. (33) Fakat önce onun
melekûtunu ve salahını arayın ve bütün bu şeyler size
artırılacaktır. (34) Bundan dolayı yarın için kaygu

çekmeyin zira yarınki gün kendisi için kaygu çekecektir. Kendi derdi güne yeter.

(Lûka - 10-3&4): «yolunuza gidin, işte ben sizi kuzular gibi kurtların arasına gönderiyorum, ne kise, ne torba nede papuç taşıyın.»

Kuranikerimden:

(65 - Talâk-2(3)): «ve Allaha tevekkül edene Allah kâfidir.»

(19-Meryem-1) : «Allah kullarına kâfi dir, onları doğru yola götürür, eli, bütün ellerden üstündür.»

(3-Âliümran - 159): «Allah tevekkül edenleri sever.»

(3 - = = - 173) : «ve bize Allah, kâfidir ve ne güzel vekildir.»

(9-Tevbe-52(51)) : «onlara de ki bize ancak Allahın yazdığı ve takdir ettiği şey isâbet eder. O, bizim Mevlâmızdır, imdî mü'minler Allaha tevekkül etsinler.»

(8-enfâl -64(62÷63)): «sana Allah kâfidir. Seni nusreti ve mü'minlerle te'yid eden ve mü'minlerin kalblerini birleştiren O, dir.»

(29-ankebût-60) : «ne kadar hayvan var ki rızkını arkasına yüklenmez, onları ve sizi rızklandıran, Allahdır.»

(10-Yûnüs-107) :«eğer Allah sana bir zarar isabet ettirse onu açacak ve def' edecek Allahdan başka kimse yokdur. Eğer sana hayr irâde ederse, onun kerem ve fazlınıda red edecek kimse yoktur.»

(16-nahil-81) : «ve bu suretle size ni'metlerini itmam etti, taki ona, teslim mevcudiyet edesiniz.»

Tevekkül

Tevekkülün hakikatini bilmiyenler içinde bunu yanlış telâkki edenler ve mahzurlu zannedenlerde vardır. Bazıları tevekkül enerjiiyi zayıflatmazmı, atalete sebep olmazmı diye,soruyor. Halbuki tevekkül bil'akis faaliyeti tevlid eden enerjiiyi yükselten bir âmildir.

Zaten bütün ehil kitap dinlerinin esası ki teslimiyettir, tevekkül onun evvel ve ilk mertebesidir. Tevekküllü anlayamamak, dinlerin esasını anlayamamak kadar mühimdir. Tevekkül hakkındaki yanlış fikirler tasahih edilmedikçe din esasında hakikate intibakın ve dinden beklenen mânevî kuvvetin elde edilmesine imkân yoktur. Halbuki hayat mücadelesinde mukavemet kuvvetinin temeli bu mânevî kuvvettir.

Tevekkülde, insan: İşini Allaha tevdi' ediyor, demek isede bunun manâsı (ben, oturacağım Allah gelip benim işimi görecektir veya gördürecek) değildir. Tevekkülde Allaha tevdi' edilen şey; iş değil, işin tertip ve tanzimi, sevk ve idaresidir; maksat; o işin gerek hüsnü ceryanı ve gerek neticeden beklenen muvaffakiyet için Allahın yardımına ümit bağlamak. Onun kuvvetinden, kemâlinden istiâne ve istifade etmektir. Tevekkülde Allaha bir şey vermiyoruz, Ondan bir şey almak istiyoruz. İstediğimiz şey gücümüzün ilmimizin, fikrimizin yetmediği kısımlar

aklımızın ermediği taraflardır. Biz Allahın kudretiyle kendi noksanımızı ikmâl etmek istiyoruz.

Bunu âmelî bir misal ile izah edelim: Meselâ, tevekkül eden insan; hakikatte şöyle düşünmüş, olur: «Önümde bir iş var, bu iş zorluklarla başlayacak, zorluklarla devam edecek görünüyor, sonu nasıl geleceğide pek belli değil? Muvaffakiyet ihtimali zayıf, fakat bu işi gözüme kestiremezsem ele geçen bir fırsatı kaçırmış olacağım, bu tamamen zararına kaydedilecek bir cesaretsizlikdir. Ben yılmıyayım, Allaha Tevekkül edeyim. O isterse her zorluğu kolaylaştırır, önümü açar. Ve umulmadık muvaffakiyetler elime geçer, ben âczimi Onun kudretiyle telâfi edeyim, Allah kendine güvenenleri me'yus etmez, hesaplarımdaki noksanları Onun inâyetiyle kapamak mümkündür, öyle ise bu işe Allaha sığınıp cesaretle atlayım» der.

Tevekkül ile teslimiyyetin buradaki âmeli farkı şudur:

Tevekkül mertebesinde bulunanlar tevekküle karar vermeden böyle uzun fikir mücadeleleri geçirir, ve sonunda kararını verir. Teslimiyyet mertebesinde bulunan insan ise bu uzun düşünce devrelerinde vakit kaybetmeden işe tam yürekle ve rahatlık veren bir ümit mikyasıyla atılır. Kuvvei maneviyesi tam olduğundan başarıklık kabiliyeti de tam olur. O zaten fena şeye hiç girişmez, Allahın rızasına muvafık iyi iş olduktan sonra

da (Allah benimledir) diyerek hiç tereddüt etmez. En zayıf vesaitle bile tam bir gayretle atılır ve çalışır, neticede muvaffak olamasa bile ye'se fütura düşmez, enerjisini kaybetmez. Allah böyle istemiş, böyle oldu. Elbette hakkımda hayırlısı böyle imişki böyle oldu der, muvaffakiyet ümidlerini daha âzimli hareketlere bağlamak, ve daha ilerilere götürmek üzere yeni işe veya işe yeniden hazırlanır.

Bu vesile ile tevekkül hakkında evvelce yazmış olduğum bir yazıyı buraya dere ediyorum:

«Tevekkül; insanı atâlete değil bilâkis faaliyete sevkeden yegâne sermayedir. Her insanda bir şey ele geçirmek ve yaşamak için çalışmak meylî, hissinde asıldır. Ancak hangi insan daha çok mütevekkil ise teşebbüsünde, atılğanlığında o; daha cesur, daha yüreklidir, atıldıktan sonrada daha azîmli, enerjili, sebatlı, sabırlı, tahammüllü, mukavemetlidir. Çünkü tevekkülü olmayan; işe girerken eldeki muayyen mikyaslara göre işi ölçüp biçmiş, hesaba, kitaba uygun gördükten sonra girmiştir. Fakat daima korkuludur, onda akla gelmeyen, vaktile hesap edilmen herhangi bir ihtimal işimi bozarmı düşüncesi vardır. Bu endişe onun tevekkülsüz hissinde bir zaâf âmilidir. Daima onu kemirir, ve ufak bir hadise onu şaşkırtır ve kaçırır.

Mütevekkil olan ise; bu hesapların elverişli olmayan kısımlarını daha işe başlamadan tevekkül ile kapadığı gibi işe başladıktan sonra ahvali gayrimelhûze

kısımlarınıda tamamen tevekkül payı ile karşılamıştır. Tevekkül payını gayri melhuz her hesaba karşı tutar, işede daima daha geniş mikyasta büyük bir netice elde etmek gayretiyle sarılır ve atılır. Çünkü Allah isterse gayri mümkünü mümkün kılar. Ve işin sonunu muvafakiyetle neticelendirir. Müslüman Türk askerinin bütün dünyada misal olarak anılan kal'e ve siper harplerindeki kıymeti tevekkülden başka neyin ifadesidir? O askerki; ne karşısındaki düşmanın adedce fâikiyyeti, nede kendi malzemesinin kifayetsizliği onun vazife başarıcılığındaki imanını sarsmaz ve her vazifeyi kuvvetine değil Allahın kuvvetine bakarak deruhde eder. Elbette ne azlık, çokluk, nede varlık yokluk onun vazife hayatında müessir olmaz. Velev yüz misli faik bir kuvvete karşı olsun, hangi muharebede hangi vazife bir avuç Türk aske-rine verilmişse o tereddüt etmiştir. Harp tarihimiz böyle bir şey kaydetmez, ve kaydettiği menakip hep çokluğa karşı azlığın kahramanlığı, varlığa karşı yokluğun mu-zafferiyetidir.

Bu senenin Finlândiya — Rus harbindede Finlândiyalılarının nisbetsiz bir maddî kuvvete karşı harbi kabulde tereddüt etmemesi; tevekküle müstenit mânevî bir varlıktan başka ne ile kabili izahtır?

Evet bunlar hesap, mantık işi değildir. Bu iş, Hak işidir, inanmak ve mazlumlara Allahın yardımcı olacağına kani' bulunmak mes'elesidir, sonrada Allaha

inananın ye'se, âcze düşmesine imkân olmayacağı hakikatidir.

Şimdi bu mevzuu diğer misallerle inceleyelim ve evvelâ kendimize soralım:

1 — İşi bozulmuş ve düzeltmek için hiç bir maddî kabiliyette elinde kalmamış olan bir adamı «Allahtan ümit kesilmez» hakikatına ümit bağlayarak tevekkülden başka ne yaşatır.

2 — Bir iftiraya uğramış, fena bir vaziyete atılmış olan bir insanı Allahtan beklediği tebrie ve halâs ümidinden başka ne yaşatabilir.

3 — Bir fırtınada tehlikeli bir vaziyete düşen gemiyi ve gemiciyi Allaha olan ümit bağlılığından başka ne çalıştırabilir, (tevekkülün gemisi batmaz neye derler)

4 — Hekimlerin ümit kestiği bir hastaya Allahın şifa ümidinden başka ne teselli verebilir.

5 — Zarurete düşmüş, tekrar hayatını kazanmak için küçük bir sermayeye muhtaç fakat maddî teminatı olmayıyan bir adama Allah yolunda iyilik yapmak gayreti duyan, mütevekkil bir adamdan gayri kim emniyet edip para verebilir.

6 — Gemisi batmış bir sandal veya tahta parçası üzerinde kalmış bir adama, bin bir tehlike ve ölüm tehdidi altındaki biçareye Allahtan başka kim hayat ümidi, ve tahammül verebilir.

7 — Denize düşeni, yangın içinde kalanı kurtar-

mak için tehlikeye atılan insana kurtarmak ümidini ve gayretini Allahtan başka kim verebilir, ve mütevekkil bir insandan başka bunu kim yapabilir.

8 — Harpte düşmanın mühlik teşebbüsleri ve muvaffakiyetleri karşısında Allahtan ümidini kesmeyip vazifesine sükûnetle devam eden askere bu gayreti bu sükûneti Allahtan başka kim verebilir.

9 — Amerikayı keşfettirip bulduran, medenî âleme bir yeni cihan kazandıran Kırıstof Kolomba bu sergüzeşte atılmak cesaret ve gayretini tevekkülünden başka ne verebilir.

10 — Küçük motorlar ve gemilerle büyük denizlere açılıp küçük sermaye ve vasıtalarıyla büyük işler gören ve ailelerinin refahına ve memleketlerinin ticaretine hizmet eden cesur gemicilerin cesareti tevekkülden başka nedir.

11 — Kuvvetli bir adamın tecavüzüne uğrayan zayıf bir adama hakkını mudafaa yolunda mukave-met ve mücadeleye girişmek için tevekkülünden başka nesi âmil ve müşevvik olur.

İmdi; atâleti icap ettiren cesaretsizlik; mütevekkillerin hali değil mütevekkil olmayanların halidir. Bir insan yüzde yüz emin olmadıkça, âkibetine akıl erdirmedikçe işe atılamaz meğerki akıl erdiremediği kısım için tevekkül ede.

Binaenaleyh tevekkül dirki cesareti verir, mânevî kuvvetle kalbi doldurur. Ve insanı faal, çalışkan kılar,

yılmaz, usanmaz yapar, ve müşkül anlarda onu zilletten ahlâksızlıktan, cebanetten, hiyanetten, korur, hem insanlık şerefini, hem hayatını kurtarır, sınırları bozuk bir vücutta, vehim, tereddüt ne ise, kuvveimaneviyesiz bir vücutta teşebbüsü şahsî kabiliyetide öyledir, tevekkülü olmıyanın kendi fikrine uyması müşkül olduğu gibi işe ortaklık teklif eden başkalarının fikrine uymasıda müşküldür. Bu keyfiyet cemiyeti medenî hayatta tam enerji ile çalışmaktan alıkoyar. Binaenaleyh, mütereddit insanın ziyanı hem kendine hemde muhitine olur.

Netice itibariyle insanın çalışma hayatında gerek teşebbüs kabiliyetini arttıran, gerek müşkülâtle mücadelelerde tahammül ve mukavemetine esas olan, gerekse yeis veren ahvalde ümidini ve gayretini zıya'dan koruyan tevekküldür. İnsana müvaffakiyet neticelerine ümit bağlatan ve herhangi bir tehlike karşısında insanı şaşırtmayan tereddî ve inhilâlden, düşüp ezilmekten koruyan şey kuvvei maneviyeye müstenit tevekküldür, rahat çalışanlar, rahat yaşayanlar, rahat uyuyanlar, sınırlarında itidal bulanlar mütevekkil kimselerdir.

Zeburşerifte mezmurlarını okuduğumuz hazreti Davudu; çobanlıktan hükûmdar yapan ve onu beni İsrailin mânevî cismanî en yüksek mevkiine çıkaran kuvvei maneviyesidir, tevekkül ve teslimiyetidir. Allaha bütün, mevcudiyetiyle dayanıp güvenmesidir.

FASIL — V

Sevgi

Bundan evvelki (2:4) üncü fasıllarda «Allahı, sevmek için, Onu tanımak lâzımdır, tanımak için de, Halik ile mahlûkun mâhiyetlerini bilmek ve Allahın, alâka ve muhabbetini anlamak lâzımdır.» Neticesine varmışdık. İşte bunlar anlaşıldıktan sonra, pek tabîî olarak insanda hasıl olacak his, Allaha düşkünlükdür. İftikâr, iltica, minnet ve muhabbettir, ki kulun evsafını da bunlar, vücûda getirmektedir. Ve bu evsafın neticesi, tevhid ve teslimiyet dirki, bu da, İbrahim'in dininden herkes için Allahın istediği gâye ve maksutan ibarettir. Çünkü, bu vasıflarda tahakkuk eden hakikati bilir ve Allahdan razı olur bu mertebede sevginin vücûda getireceği şey, TAKVA dır. Ve bu müte-kabil evsafda muvazeneyi te'min edecek olan da odur

Sevği mertebesindeki kemâl, takvadaki kemâl ile mütenasib olur. İnsan sevdiğini sevdiği nisbette saymaz mı? Bu sayğı, yükseldikçe onu titretmez mi? İşte bu itinadırki insanı salâh halinde bulundurur, sevgilisini gücendirmekten daimâ korkutur sevgilisinin iltifât ve teveccühü artsın iştiyakıyla ana en güzel hallerle müte-

veccih bulunur. Bakınız Cenabı Hak ne buyuruyor: (49 - hücerat - 13): «muhakkak, Allah indinde ek-reminiz, en ziyade takvâ sahibi olanınızdır.»

Fakat bu salâhın, bu muhabbetin semeresinden hakikatte istifâde edecek olan kimdir? cemiyettir, Allahın mahlûkâtıdır. Çünkü Allahı seven, Allaha âit her şeyi ve binaenaleyh mahlûkatı da sevmiş olur. Bu sevgi, onun ipdidailikdeki hodkâmlığını (egoizmini) diğergâmlığa (altrovizme) tahvil eder. (âlem benim için) zihniyetinden, (ben âlem içinim) kanâatına onu nakleder. Ondandır o, her kesi sever acır, ve her kes için fedakârlığa hazırlanır, icâbında bezil ve îsâr için, gayret duyarki dinden maksûd olan hikmet dahi hasıl olur. Yâni: insan, medeniyete, ümrana sulh ve salâha, emniyete, hâdim ve netice itibariyle cemiyete faydalı, hayırlı bir uzuv olur. Çünkü, mutakî olmuş olur, çünkü nefsin esaretinden ruhunu kurtarıp Allahın önüne koyabilmiş, hür bir insan demek olur.

Şimdi evvelâ sevgi, sonra onun istilzam ettiği takvaya dair, ve ondan sonrada takvanın neticei tabiiyesi olan hayır işlerine dair Allahın emirlerini, ve peygamber sözlerini, mukaddes kitablardan mütalea ederek cümlesinin müntehî olduğu diğergâmlık neticesini ehemmiyetle göz önünde tesbit etmiş olalım göreceğiz ki her emir, her takva emri, neticesi itibariyle diğergâmlığı, cemiyetin hayrını istihdaf etmektedir.

Sevgi, Takvâ ve hayır işleri hakkındaki mukaddes vesikalar:

Tevrat şerifden

(Tesniye-6-4:9(4÷7)) : «ey israil, dinle, Allahımız Rab, Rabb-i-vahiîd dir, ve Allahın olan Rabbı, bütün kalbinden ve bütün canından ve bütün kuvvetinle sevesin, ve benim sana bu gün tebliğ ettiğini bu sözler, senin kalbinde olsun. Onları oğullarına dikkatlice tâlim edesin ve hanende oturduğunda, ve yolda gezdiğinde ve yattığında onlar hakkında söyleyesin.

(Tesniye -6-18): «ve Rabbın indinde doğru ve hoş olanı işleyesin, taki sana hayır gele.»

(Lavilu -19-18): «ancak komşunu kendin gibi sevesin.»

(= 26-3:8): «eğer kanunlarıma muvafık hareketle emirlerimi hıfz ve icra ederseniz. Ben dahi yağmurlarınızı mevsimlerinde vereceğim. Ve yer, mahsûlünü, sahrâ ağaçları dahi meyvelerini verecekler, ve harmanınız, bağ bozumuna kadar, ve bağ bozumu, ekin vaktine kadar yetişecektir. Ve ekmeğinizi doyunciyadek yiyerek diyarınızda emniyyet üzre sâkin olacaksınız. Ve yere selâmet ihsân etmemle korku veren olmayarak yatacaksınız. Ve diyardan muzır vuhûşî mahv edeceğim. Ve diyarınızdan kılıç geçmiyecektir. Siz dahi düşmanlarınızı ta'kip edeceksiniz, ve onlar, önünüzde kılıçdan düşecekler. Ve sizden beş kişi, yüz kişiyi

tâkip edecek, ve sizden yüz kişi onbin kişiyi tâkip edecektir.»

(= -26-9&10): «Ben dahi size nazar edip sizi mevyedar kılarak çoğaltacağım ve sizin ile ahdimi sabit kılacağım ve siz eski zahireyi yeyip yeniye yer tedarik etmek için eskiyi çıkaracaksınız.»

(Lavilu -26-13): «mısırlıların kulu olmakdan sizi kurtarıp onların diyarından çıkaran, ve boyunduruğunuzun bağlarını kırıp, sizi başı yukarı gezdiren Allahınız Rab Ben im.»

Aksitakdirde:

(Lavilu -26-14): «lâkin eğer Beni dinlemeyip bu emirlerimin kâffesini icrâ etmezseniz.»

(= -26-16:29): «Ben dahi size bu şeyleri yapacağım, yâni: üzerinize, gözleri bozan ve canı telef eden, dehşeti, veremi, ve hummayı göndereceğim, ve tohumunuzu beyhude yere ekeceksiniz, ve onu düşmanlarınız yiyecektir. Ben dahi aleyhinize yüzümü çevireceğim, ve düşmanlarınızın önünde kırılacaksınız. Ve size bugz edenler musallat olup sizi tâkip eden yok iken firâr edeceksiniz, ve eğer bunlar ile de Beni dinlemeyecek olursanız, günâhlarınız için sizi yedi kat daha te'dip edeceğim ve iftiharınıza sebep olan kuvveti kırıp kökünüzü demir ve yerinizi bakır gibi edeceğim, ve kuvvetiniz beyhûde sarf olunup yeriniz, mahsulünü, ve yerin ağaçları, meyvalarını vermeyecekleridir. Ve Bana mühalefetle sülûk edip. Beni dinlemediğiniz hal-

de günahlarınıza göre üzerinize yedi kat belâ zam edeceğim. Ve üzerinize sahrâ vuhûşunu göndereceğim. Ve bunlar sizi evlâdsiz bırakacaklar ve hayvanatınızı kırıp sizi azaltacaklar, ve yollarınız beyabane dönecektir. Ve eğer bunlar ile dahi Benim tarafımdan olan te'dibi kabul etmeyip Bana muhalefetle sülûk ederseniz o vakit Ben dahi size muhalefetle sülûk edip size günahlarınız için yedi kat daha azâb vereceğim, ve üzerinize ahdin intikamını alan kılıcı yollayıp, şehirlerinize cem' olduğunuzda aranıza tâûn göndereceğim. Ve düşmanın eline teslim olunacaksınız. Ekmeğinizin âsâsını kırdığımda, ekmeğinizi on kadın bir furunda pişirip, ekmeğinizi tartı ile verecekler ve yeyipde doymıyacaksınız. Ve eğer bunlar ile dahi Beni dinlemeyip Bana muhalefetle sülûk ederseniz o vakit Ben dahi gazaba gelerek size muhalefetle sülûk edip sızı günahlarınız için yedi kat te'dip edeceğim, ve oğullarınızın etini yeyeceksiniz ve kızlarınızın etini yiyeceksiniz.»

(Mezmurlar -37-27): «şerden içtinâp edip hayır işle, ilel ebed bâkî kalacaksın.»

(Vaiz -7-4): «hikmet sahiplerinin kalbi, mâtem bulunan hânededir.»

(Emsâl Süleyman -3-3) : «merhamet ve hakikat seni terk etmesinler.»

(= -14-31) : «fakire zulm eden, Halikını tahkir eder, amma yoksula merhamet eden Anı ta'zım eder.»

(= -19-17): «fakire merhamet eden, Rabbe ödünç verir.»

(= -19-22): «âdemin şânı şefkatidir.»

(= -21-3): «adâlet ve hakkaniyyet icrası, Rabbin indinde zebihadan (kurbandan) ziyade makbuldür.»

(= -32(31)-8): «ağzını dilsizler için, cümle bikes ilanların davâsı için aç.»

(Eremya -7-5:7): «zira eger mesleğinizi ve âmalinizi sahihen islâh ederseniz, ve bir kimsenin komşusu ile olan hakkını tamamile ihkâk ederseniz. Garibe ve yetime ve dul kadına zulm etmezseniz, ve bu mahalde suçsuz kan dökmezseniz, ve belânıza sebep olmak üzere gayri ilâhlara tâbi' olmazsanız, o vakit sizi bu mahalde, ecdadınıza verdiğim diyarda ilelebed ikâmet ettireceğim.»

(Hazakıyâl -18-5) : «ve bir kimse salih olup hak ve adalet üzere hareket etse,»

(= -18-7): «kimseye gadr etmeyip, borçlıya rehni geri verirse, zorla bir şey almazsa, ekmeğini âç olana verirse, çıplağı giydirirse.»

(= -18-8(8÷9)): «faîzle para vermez, murabaha kabul etmez, elini, haksızlıktan geri tutarsa, iki âdem arasında hak üzere hükm eder, sâdikane hareket ederek kanunlarımda sülûk ve ahkâmımı hıfz ederse, o âdem salihdir.»

(Âmus -5-4) : «Beni taleb edinizki yaşayasınız.»

(= - 5-24) : «lâkin hak, sular gibi ve adâlet, daimâ cereyan eden ırmak gibi aksın.»

(Mihâ -6-8) : «ey âdem, sana iyi olanı (Rab) beyan eyledi. Ve hak üzere hareket etmek ve merhameti sevmek ve mütevazî' olarak Allahın ile yürümekden başka Rab senden ne talep eder. »

(Zekeriyya -7-9) : «hak üzere hükm ediniz, ve sizden her biri kendi biraderine inâyet ve merhamet etsin.»

(= -8-19): «ancak hakikat ve selâmeti sevişiniz.»

İncil şerif den:

(Markos -12-29:33): «dinle ey isrâil Allahımız Rab, bir olan Rabdır. Ve Rab, Allahını, bütün yüreğinden, bütün canından, bütün fikrinden, ve bütün kuvvetinle s e v e c e k s i n. İkincisi bu, komşunu kendin gibi seveceksin. Bunlardan daha büyük başka emir yoktur. Yazıcı ona (hazreti İsâya) dedi: Alâ, muallim, hakikat üzere dedinki O, Birdir, ondan başkası yoktur. Ve Onu, bütün yürekten, bütün anlayışla, bütün kuvvetle sevmek, ve komşuyu kendi gibi sevmek, bütün yakılmış takdimelerden ve zebihalardan efdaldır.»

(Matta -22-37(37÷40)) : «bütün şeriat ve peygamberler, bu iki emre bağlıdır.“Allahı ve komşuyu sevmek emrine...»

(Lûka -10-29-37): «ya benim komşum kimdir? İsâ da söze başlayıp dedi: Adamın biri yerusâlimden

erihaya iniyordu haydutların eline düştü, onlarda onu soydular, vurdular, yarı ölü bırakıp gittiler. Tesadüfen bir kâhin o yoldan iniyordu, onu gördüğü zaman öteden geçip gitti. Aynı suretle bir levili de o yere geldiği zaman onu gördü, öteden geçip gitti fakat bir samiriyeli yolculuk ederken onun bulunduğu yere geldi onu görünce acıdı, yanına gitti, yaralarını sardı, üzerine zeytin yağı ve şarap akıttı, ve onu kendi hayvanına bindirdi, bir hana götürdü ve ona bakdı, ertesi gün iki dinar çıkardı hancıya verdi. Ve ona bak, ve bundan fazla ne harceder akıttı, ve onu kendi hayvanına bindirdi, bir hana götürdü ve ona bakdı, ertesi gün iki dinar çıkardı hancıya verdi. Ve ona bak, ve bundan fazla ne harcedersen tekrar döndüğüm zaman sana öderim. Dedi: Sen bu üçünden hangisi haydutların eline düşen adamın komşusu oldu sanırsın, ve fakih, ona merhamet eden dedi. İsa da fakiha, git sende böyle yap, dedi:»

(Yuhanna -14-15) : «eğer beni seviyorsanız, emirlerimi tutarsınız.»

(= -14-21): «kendinde emirlerim olup onların tutanlardırki beni severler. Beni seven, Babam tarafından sevinecektir. Bende onu seveceğim.»

(= -14-23): «eğer bir kimse beni severse sözümü tutacaktır. Ve Babam onu sevecektir. Ve biz ona gelip yanında mesken tutacağız.»

(= -15-13(12÷13)): «sizi sevdiğim gibi birbirinizi

sevin. Bir adamın, dostları uğruna canını vermesinden daha büyük sevgi kimsede yoktur.»

(Matta -10-37,38): «babayı veya anayı benden ziyade seven, bana lâıyk değildir. oğlu veya kızı benden ziyade seven, bana lâıyk değildir, ve haçımı alup ardımca gelmiyen bana lâıyk değildir.»

(= -16-24): «bir kimse arkamdan gelmek isterse nefsinı inkâr etsin, ve haçımı yüklenip ardımca gelsin.»

(= -19-29): «ve benim ismim uğruna, evler, ya kardeşler, ya kız kardeşler, ya baba ya ana, ya çocuklar, ve yahut tarlalar bırakan her âdem, yüz mislini alacak ve ebedî hayatı miras alacaktır.»

(Markos -10-29,30) : «hiç kimse yokturki benim uğruma ve incil ugruna ev, ya kardeşler, ya kızkardeşler, ya ana, ya baba, ya çocuklar, yahut tarlalar bırakmış, olsunda, şimdi bu zamanda yüz misli evler, kardeşler, kızkardeşler, analar, ve çocuklar ve tarlalar, ezalarla beraber ve gelecek dünyada ebedî hayat almasın.»

(Luka -9-62) : «ve arkasına bakan hiç bir kimse Allahın melekûtına lâıyk değildir.»

(Yuhanna -10-15): «ve koyunlar ugruna canımı veririm.»

(Luka-6-27(27÷28)) : «düşmanlarınızı sevin, size bûgz edenlere eyilik edin, size lânet edenlere hayır dûa edin.»

(Matta -5-44,45): «size eza edenler için duâ e-

din ki siz göklerde olan Babanızın, oğulları olasınız, zira O, güneşini fenaların ve eyilerin üzerine doğdurur, ve salihler ile fasıkların üzerine yağmur yağdırır.»

(= -6-14): «insanlara suçlarını bağışlarsanız, semâvi Babanızda, size bağışlar.»

(= - 5 - 42): «senden dileyene ver, ve senden ödünç isteyenden yüz çevirme.»

(Luka -6-29) : «ve senin abanı alandan gömleğide esirgeme.»

(= -6-30): «senden her isteyene ver, ve senin eşyanı alandan geri isteme.»

(= -3-11): «iki gömleği olan hiç olmayana versin, yiyeceği olan kimsede böyle yapsın.»

(=-14-12(13÷14)): «ziyafet çektiğin vakit, fakirleri, sakatları, topalları, körleri dâvet et ve mutlu olacaksın.»

(= - 12 - 33): «neniz varsa satın ve sadaka verin.»

(= -6-36) : «Babanız nasıl merhametli ise, sizde merhametli olun.»

(= -6-38) : «zira hanki ölçek ile ölçerseniz, o ölçekle size ölçülecektir.»

(= -6-31) : «insanların size nasıl yapmalarını istiyorsanız, sizde onlara öyle yapın.»

(= 13-28(27)) : «ey, bütün haksızlık işleyenler, benden uzak olun.»

(Matta -9-13): «ben kurban değil, merhamet iste-

rim, kelâmının ne demek olduğunu öğrenin.»

(=-12-48:50):«benim annem kinidir? ve kardeşlerim kimdir? Ve ellerini şakirdlerine doğru uzatıp dedi: İşte benim annem, ve kardeşlerim, zira her kim göklerde olan Babamın irâdesini yaparsa, o, benim kardeşim, kızkardeşim, ve annemdir.»

(Matta -20-26) : «fakat aranızda her kim büyük olmak isterse sizin hizmetçiniz olacaktır.»

(= -20-28): «nitekim insan oğlu kendisine hizmet edilmek için değil fakat hizmet etmeğe (geldi).

(= -23-11): «aranızda en büyük olan, hizmetçiniz olacaktır.»

(Luka -6-32) : «eğer sizi sevenleri severseniz, ne mükâfatınız olur, zirâ günahlarda kendilerini sevenleri severler.»

(Matta -19-21): «eğer kâmil olmak istersen, git nen varsa sat, ve fakirlere ver, göklerde hazinen olacaktır, ve gel benim ardımca yürü.»

Kurankerim den:

(9 - Tevbe -25(24)) : «deki eger babalarınız, evladlarınız, kardeşleriniz, zevceleriniz, âşiretiniz, kazanmış olduğunuz maliniz, kesâdından korkduğunuz ticaretiniz, sevdiğiniz diyâr ve meskeniniz, size Allahdan ve resûlünden ve onun yolunda cihaddan (1) daha sevimli

(1) (*Buradaki cihad kelimesinin mânâsı, tahsisen harb, değildir. Cihad, mücahededendir. Mücahede, oğraşmak, gayret etmek, el-*

ise Allahın emri gelmesine intizar ediniz, Allah, fâsık olan kavmi hidâyet etmez.»

(49- Hucerât -10): «muhakkak, mü'minler, kardeşdirler, kardeşlerinizin arasını islâh ediniz.»

(9 - Tevbe-72(71)):«erkek ve kadın mü'minler, birbirinin dostu ve velisidir mâruf ile emr ve münkerden nehy ederler.»

(9- Tevbe -104(103)) : «onların mallarından sadaka -i-zekâtı al, onunla onları tathîr edersin, onlar için duâ ve istiğfâr et.»

(47- Muhammed -19): «günahına, erkek ve kadın mü'minlerin günahlarına istiğfâr et.»

(59 - Haşr - 10): «Ya, Rabbî bize ve bizi imânda ileri geçen ihvânımıza mağfîret buyur, ve kalblerimizde imân edenlere karşı , gıl ve gış kılma.»

(42- Şurâ-44(43)) : «intikamdan feragât etmek, en büyük şeylerdendir.»

(19- Meryem -96): «imân eden ve sâlih amel işleyenler için, Allah aralarında muhabbet ve müveddet kılar.»

den geleni yapmak, fedakârlık etmek gibi, manâları şamdır. Meselâ: (hac etmek) ve (ömre yi ifa etmek), (cihad) dan ma'duddur. Ve şu hadis şerifler, bu hakikati ayrıca tenvir eden höcetlerdir: (cihadın efdali, insanın nefsiyle Zat-u-llahda mücahedesidir.) diğeri, (mücahid, Allah için nefsiyle mücahede edenidir.)

(41- Fussilet -34): «fena muameleye güzel muamele ile mukabele et.»

(2- Bakara -237) : «âf, takvaya daha yakındır. Aranızda ihsân ve keremi unutmayınız.»

(42- Şurâ-41(40)) : «âff, ve ıslâh eyleyen kimsenin ecr ve mükâfatı, Allah üzerindedir, muhakkak, Allah zalimleri sevmez.»

(2- Bakara-109) : «haklarındaki emrini Allah size tebliğ edinceye kadar onlara, âf ve sâfh ile muamele ediniz.»

(2- Bakara -223) : «ve nefsiniz için amâli sâliha takdim eleyiniz.

(17(98)-Esrâ(Beyyine)-72(7)) : «iman edip sâlih amel işleyenler, mevcudatın en hayırlılarıdır.»

(11- Hûd - 1¹ (11)) : «ancak sabr edip sâlih amel işleyenlere, mağfîret ve büyük ecr ve mükâfat vardır.»

(64- Tegâbün -9) : «Allaha imân eden ve amelî-sâlih işleyen kimseyi Allah seyyiatını âf ederek muhalled kalmak üzere ağaçları altından nehirler akan cennetlere idhâl eder, bu büyük fevzdir.»

(3-Âli ümrân- 134): «onlar ki, varlıkda ve yoksullukda, genişlikde ve darlıkda, sürûr ve keder zamanlarında Allah rızası için mallarından infâk ederler, hiddet ve gayızlarını hezîm ve sabr ile kendilerini intikamdan imsâk ve nâsın kusurlarını af eyleyler, Allah eyilik edenleri sever.»

(18- Kehf-44(46)): «bakî olan sâlih ameller Rabbin indinde sevâb ve ümid cihetinden daha hayırlıdır.»

(2- Bakara -277) : «imân eden ve sâlih ameller işleyip namazını kılan ve zekâtını veren kimselerin ecr ve mükâfatı Rabları indinde olup onlar için ne endişei ferda ile korku ve nede mazîye teessüf ile hüznü vardır.»

(2- Bakara -195): «ve Allah yolunda para ve mal veriniz ve elinizle kendinizi tehlikeye atmayınız ve iyilik ediniz. Zira Allah iyilik edenleri sever.»

(2- Bakara -274) : «Mallarını gecede ve gündüzde, gizli ve âşikâr olarak infâk edenlerin ecr ve mükâfatı Rabları indindedir. Onlara korku yoktur, ve endişei ikâb ile mahzûn olmazlar.»

(9- Tevbe -122(121)) : «onların infâk ettikleri küçük, büyük şeyler, geçtikleri vâdiler ve attıkları adımlar, defteri-â'mallerine yazılır, ve Allah onlara daha eyisiyle mükâfat eder.»

(42- Şurâ-27-28(26)) : «Allah , mü'min olup sâlih ameller işleyenlerin dualarına icabet eder ve kemâli fazlından sevablarını artırır.»

(7- A'râf -42) : «şunlarki imân ettiler ve sâlih ameller işlediler. Biz bir nefse, vüsû' ve tâkatından fazla teklif etmeyiz, işte onlar, cennet ehli olup, orada muhalled kalırlar.»

(= -43) : «onların kalbinden bûgz ve hasedi çıkarırız.»

(19- Meryem-78(76)) : «bakî olan sâlih ameller Rabbın indinde sevâb ve akibet cihetinden daha hayırlıdır.»

(10- Yûnüs -26): «eyilik edenlere, bir eyilik ve ziyâdeside vardır. Onların yüzlerini zillet tozu kaplamaz, şte onlar, cennet ehli olup orada muhalled kalırlar.»

(93(92)-Duhâ-(Leyl)-17-18): «malini Allah yolunda sarf edip kendisi pâk olan müttaki ondan bertaraf ve uzak olur.»

(= -19:21): «onun verdiği malda kimseye minneti, mükâfat maksadı yoktur, ancak, âli olan Rabbın, rızasını (2) talep kasd eder ve o , kariben maksadının husûlile razı olur.»

(2) *Talebdeki gayenin (cennet) veya (RIZAYİİLÂHİ) olması: Zühd ve tekvâdaki gayelerini: cennet talebini esas ittihaz edenler, nefisperest kimselerdir. Bunların bu talebi, dünyadaki gayelerinin ahiret içinde devam eden bir safhasıdır. Nefislerinden kurtulan, veya nefislerine hâkim olan hür, Allah adamları için gaye, Allahın rızasıdır. Ve bu, Allaha muhabbetin bir neticesi tabiiyesidir. Nasıl ki aşka düşen, kendini unudur, sevgilisinin arzularına tabi' olursa, ve nasilki insan, sevgilisi için her şeyi fedadan zevk, haz, ve teslimiyet için kalbî bir mecburiyet duyarsa, Allahı sevenlerinde*

(7- A'râf -161): «biz eyilik edenlere ihsânımızı artırırız dedik.»

(2- Bakara -262): «Allah yolunda mallarından infâk eyleyen, ve sonra bunu minnet (3) ve eziyyet ile ittiba' etmiyen kimselerin ecr ve mükâfatı. Rabları, indindedir.» Onlara korku yoktur hiç bir sebeblede mahzûn olmazlar.

yukarıda münderic (9- tevbe-25(24)): âyetinde olduğu gibi, her sevgili şeyini Allah için, yâni Allahın rızası yolunda seve seve feda gayretini duyar. Ve Allah muhabbetini, her muhabbetin üstünde tutar, İşte bu gibilerin gözüne, Allahdan, Allahın rızasından başka hiç bir şey görünmediği için bu mevzu'da şöyle buyurulmuştur: (Allah ehli için öyle bir cennet vardırki, anda ne hûrî vardır, ne köşk, nede süt ve bal. Orada olan, ancak Allahın Cemâlidir.) işte, cennet, cehen - nem gibi müeyyidelerle, teşvik, ve tahzîr, itma' ve inzâr mevzuları, kendi nefsi için Allaha bakanlara göredir nitekim hadis kutsîde gelir: (Benim kullarımın Bana en mebgûzu, şol kimselerdir ki cehennemden korkduğu için ve cenneti umduğu için, Bana ibadet eder.) Yine bu mevzuda kuran kerimde gelir: (11(9)-Hûd-(Tevbe)-73(72)): «cennâti-adında güzel meskenleri va'd etti Allah tarafından mazhar-i-rıza olmak daha büyüktür, bu, azîm fevz ve felahdır.»

(3) Allaha minnet yüklemek, büyük hata olduğu gibi, kula minnet yüklemek de hatadır. Nitekim kuran-

(2- Bakara -263): «bir iyi söz; minnet ve ezanın takip edeceği sadakadan hayırlıdır. Allah kullarının infak ve sadakasından ganîdir.»

(35- Fâtır-11(10)): «eyi söz, ona yükselir, ve sâlih amel onu huzûru Hâlika kaldırır.»

(14- İbrâhîm -24): «eyi bir söz, asıl ve kökü yerde sabit, ve dalları, göke çıkmış eyi bir ağaç gibidir.»

(= -25): «Rabbın izniyle daimî olarak meyve verir.»

(31- Lokmân -16) : «(lokmân, oğluna) ey oğlum eğer sen, bir kayanın içinde ve ya göklerde, ve yahut arzın bir tarafında olsan, ve bir hardal danesi ağırlığında bir şey yapmış olsan, illâ Allah, hisab günü onu meydana getirir. Allah, lâtif ve Habirdir.»

Hadis, kudsi:

H. K. «Cenâb Hak, buyuruyorki: (Bana bir kârış yaklaşına Ben bir arşın yaklaşıyorum. Bana bir arşın yaklaşına Ben bir kulaç yaklaşıyorum. Bana yürüyerek gelene, Ben koşarak giderim.)»

Hadisi-şerif:

H. Ş: « Allahı kullarına sevdiniz ki Allah da

da gelir: (74-müddesir-2:7(6÷7)): «ziyadesini istemek için verme yahut çok ibadetinle Rabbına minnet tahmîl etme.» çünkü hakikatte iyi amelleri yapdıran ve yapmak esbabını inayet ve ihsân buyuran, Allahdır. Bu sadatete bilhassa ikinci fasılda müteaddit âyetler vardır.

sizi sevsin.»

H. Ş: «Allaha imândan sonra amellerin en faziletlisi, insanlarla sevişmekdir.»

H. .Ş : «Allaha imândan sonra akıl ve hikmetin başı, insanlarla sevişmekdir.»

H. Ş: «hubbu-fillah farzdır.»

H. Ş: «Allah için sevişenler, ârşın gölgesi altındadırlar.»

H. Ş: «Mü'min, mü'mine karşı öyle mümteziç bir divar gibidirki birbirlerini takviye ve teşyîd ederler.»

H. Ş: «birbirile sevişmekte, rahm ve şefkate korumakda, mü'minler o ceset gibidirki, azâsından bir uzvu ağrıdan şikâyet etse, uykusuzluğuna, hummasına, cesedin bütün aksamı iştirak eder.»

H. Ş: «senden ayrılmak isteyene sen bitiş.»

H. Ş: «sana fenalık edene sen iyilik et. Daimâ hakkı söyle.»

H. Ş: «küçüklerimize merhamet etmiyen ve büyüklerimizimizin kadrini bilmiyen bizden değildir.»

H. Ş: «Mü'min anlaşır ve anlaşdırır. Birleşmiyen ve birleştirmiyende hayır yoktur. İnsanların hayırlısı, insanlara en faydeli olanıdır.»

H. Ş: «komşuluk tavsiye ederim.»

H. Ş: «yanındaki komşu aç iken karnımı doyuran, mü' min değildir.»

H. Ş: «mü'min değildir, o âdem ki komşuları anın şerrinden emin değildir.»

H. Ş: «iki sınıf halka cenab Hak, kıyâmet günü rahmet göziyle bakmaz, birisi akrabalık gözetmiyenlere diğeri fena komşuluk edenlere.»

H. Ş: «kavmin efendisi, onun hizmetkâridir.»

H. Ş: «her kimin ayağı bile Allah yolunda toz- lansa, cenab Hak, o ayaklara cehennemi haram eder.»

Hadisi-kudsî:

H.K. «Cenâb Hak, kıyamette buyururki: âdem oğlu, Ben hasta oldum, niçün gelip hatırımı sor- madın? Cevâben denilirki: aman Allahım, biz seni na- sıl ziyaret edebiliriz? Sen, Rabbilâlemînsin. Buyuru- lurki, bilmedinmi, falan kulum hasta idi, eğer sen onun ziyaretine gelmiş olsaydın, Beni orada bulurdun. Yine cenab Hak buyururki, âdem oğlu, Ben senden yiye- cek istedim, niçün Bana bir şey yedirmedin? Cevaben denilirki: aman Allahım , biz sana nasıl yedirebiliriz? Sen, Rabbilâlemînsin. O zaman buyurururki, falan ku- lum yiyecek istedi, eğer yedirmiş, olaydın, şimdi anın ecrini yanımızda bulurdun. Yine cenâb Hak buyurur- ki: âdem oğlu, su istedim, niçün su vermedin? Ceva- ben denirki. aman Allahım, Sen Rabbilâlemînsin, Sen susarmısın? Veya Sana nasıl su verebilirdik? Buyuru- lurki: Falan kulum susamıştı, su istedi, neye verme - diniz, susamışdım, bana içecek verdiniz, garîp idim, bu- lurdun.»

Bu hadis kudsiyi aynı esas üzerinde tevsi' eden incil şerif metni:

H. Ş: (Matta -25-34 : 16) : «o zaman malik sa-

ğındakilere diyecektir: ey Babamın mubarekleri, gelin, dünya kurulduğundanberi, sizin için hazırlanmış olan melekûtu mirâs alın. Zira aç idim. bana yeyecek verdiniz, susamışdım, bana içecek verdiniz, garîp idim. beni içeri aldınız, çıplak idim, beni giydirdiniz, hasta idim, beni ziyaret ettiniz, zindanda idim, yanıma geldiniz, O zaman sâlihler ona cevab verip diyecekler: ya Rab, biz seni ne zaman aç görüp yedirdik, veya susamış görüp içirdik? Ve ne zaman seni garip görüp içeri aldık, veya çıplak görüp giydirdik? Ve ne zaman seni hasta veya zindanda görüp yanına geldik? Melik cevap verip onlara diyecektir: Doğrusu size derim, mademki bu kardeşlerimden, şu en küçüklerinden birine yaptınız, bana yapmış oldunuz. O zaman o, solundakilere dahi diyecektir Ey mel'unlar, iblîs ile onun meleklerine hazırlanmış olan ebedî ateşte benden gidin. Çünkü aç idim siz bana yiyecek vermediniz, susamıştım, siz bana içecek vermediniz. Garip idim, siz beni içeri almadınız, çıplak idim, siz beni giydirmediniz, hasta ve zindanda idim, siz beni ziyaret etmediniz. O zaman onlar da cevap verip diyecekler: Ya Rab, biz seni ne vakit aç veya susamış, yahut garip, veya çıplak, yahut hasta, veya zindanda gördükde sana hizmet etmedik? O zaman o, onlara cevap vererek, diyecek: Doğrusu size derim madem ki bu en küçüklerden birine yapmadınız, banada yapmamış oldunuz. Ve bunlar, ebedî azaba, fakat sâlihler, ebedî hayata gideceklerdir.»

Takva, neticesi ve icabi

Mukaddes kılablardan:

(Emsal Süleyman -8-13): «takva, şerden ikrah-dır.»

(Mezmurlar -34-9) : «Rabdan ittikâ ediniz ey mukadesleri, Andan ittikâ edenler, bir şeye mûhtaç olmazlar.»

(Emsal Süleyman -22-4) : «tevazu' ve takvanın neticesi: Servet, izzet, ve ebedi hayattır»

(Eyyub -22-25): «ve Kâdir sana altun yerine ve gümüş yığıntısı yerine olacaktır.»

(= -22-2⁷(26)): «zira o zaman meserretin Kâdîrden olacak ve yüzümü Allaha doğru kaldıracaksın.»

(= -22-27) : «Ona niyâz ettiğinde seni müstecab kılacak.»

(= -22-28) : «bir şey niyyet ettiğin zaman sana müyesser olacak ve tariklerin üzerine nur lemeân edecektir.»

(= -22-29) : «biri düşerse kaldırılıns dediğinde, Allah mütevazi, olanı kurtaracaktır.»

(= -22-30): «günahsız olmiyani dahi kurtaracak ve senin ellerinin paklığı ile necât bulacaktır.»

(Tesniye -4-29): «ve onu bütün kalbin ve bütün canın ile taleb ettiğin halde bulacaksın.»

(Eremya -4-4): «ve kalbinizin gülfesini defi' ediniz.»

Kurankerim den

(2- Bakara -194): «ve Allaha ittikâ edip sakını-

nız ve biliniz ki cenab Hak, ittikâ edenlerle beraberdir.»

(9- Tevbe-3-37(36)): «ve biliniz ki Allahın nusratı ittikâ edenlerle beraberdir.»

(43- Zuhref -35): «Rabbinin indindeki nimetler, müttekîler içindir.»

(8- Enfâl -29) : «ey mü'minler eğer Allaha ittikâ ederseniz sizin için hak ve batılı tefrika hidayet verir.»

(20- Tahâ-130(132)): «ve seni Biz rızklandırırız, hüsnü akibet takvanındır.»

(65- Talâk-2(2÷3)) : «ve Allaha ittikâ eden kimseye Allah, müşkülâtan çıkacak kapı kılar ve onu ümid etmediği yerden rızklandırır.»

(2- Bakara -197): «ahiret için zâd toplayınız. Bunun hayırlısı, takvâdır.»

(16- Nahil -128) : «Muhakkak Allah ittikâ edenlerle ve muhsin olanlarla beraberdir.»

(16- Nahil -69): «ve emr olduğunuz vechile Rabbinin sana gösterdiği yola salık ol.»

(72- Cin-19(18)): «Allah ile beraber bir kimseye ibâdet etmeyin.»

(3- Aliumran-78(79)): «kâmil ve muhlis olarak Allaha kul olunuz.»

(3- = -175): «onlardan korkmayıp Benden korkunuz.»

(17- Esrâ -23,24) : «Ondan başkasına ibadet etmemeği, valideyne ihsanı Rabbin katıyyen emr etti.»

(31 - Lokman - 15): «ve Bana inâbe edenlerin

yoluna tâbi' olun.»

(34- Sebâ-10,11(11)) : «ey, Davud ve hanedanı sâlih ameller işleyin.»

(50- Kâf-30:35(33÷34)) : «Rahmandan tenhada korkarak Ona müteveccih ve muti' kalb ile gelen her kimseye va'd olunan cennet budur.»

(16- Nahil -91): «ahd eylediğinizde Allahın ah-dine vefâ edin.»

(4- Nisâ-133(135)) : «ey, imân edenler, velev kendi nefsiniz, ana ve babanız akrabanız aleyhinde bile olsa, zengin veya fakir bulunsa, Allah için şahadetle adaletle kaim olunuz, doğruyu söyleyiniz. Onlara Allah sizden evlâdır.»

(61- Sâf -14): «ey mü'minler. Allahın yardımcıları olunuz.»

(91- Şemis -9): «nefsini pâk ve tathir eden muhakkak felah buldu»

(9- Tevbe-89(88)) : «ve lâkin, resûl ev onunla beraber imân edenler, nefisleriyle cihâd ederler.»

Hodğâmlığı (egoizmi) yapan, nefisdir. Nitekim tevatır şerifde gelir: (Eş'ya -33-11): «sizin nefsiniz sizi telef edecek bir ateştir.» hakikî bir aşk ile digergamlık (altruizm) mevhibesini duyabilenler, nefsin sultasından, haracından, esaretinden, tam bir hürriyetle kurtulabilenler, Allah yolunda yalnız malini değil, hayatta yaptıkları hayır ve hasanatın ecr ve sevabını, hatta etikleri bütün ibâdetin, mukabillerinide zühd ve takva

fukarasına teberrü' ederler ve: (ya Rabbi, ne ibâdetime, nede amellerime güvenirim, ancak, Senin lütûfkârlığına ve merhametine güvenirim. Senin tevfikınla hayatta muvaffak olmuş bulunduğum ibâdet ve hayır, hasenât sevabını da Senin yolunda bunların fukarasına bağışladım.) derler. Zaten Allaha varlıkla gidilmez, güvendiğimiz varlıklar, salahımız kelimesi altında toplanan, zühd ve takvâ ve hayır ve hasenât işleri değil mi? Ona muvaffak eden Allahdır. Bunu daima düşünerek, onları bir ticaret fikriyle değil, Allah rızası için yapmış olmamız lâzım gelir. Ve Allah, kendi inâyeti olan metâi, kulundan satın almağa mecbur olmadığı gibi kulunda Efendisinden ticaret zihniyeti beklemedi de doğru değildir. Eyilik yapacağız, fakat onu unudaacağız. Yalnız aklımızda kalacak olan, Allahın yüksek mefhumudur.

MA'BEDLERDE GAYE

Âlem bilirki gerek (kâ'be) ve gerek Kudüsdeki (ma'bed), mahiyet itibariyle taş ve toprak manzumesidir. Bunların kudsiyeti, inşaları gayesindedir. Ve kıymetleri, isti'malleri mahiyetindedir. Nitekim dalalet devirlerinde her ikiside puthane olmuşlardır. Binaenaleyh, dinlerin selâmeti, binalarla değil, gayelerindeki esaslarla, kalblerle, hislerle tezahur edebilir. Yunanlıların ma'bed Süleymana put koymağa kalkışmaları mes'elesinde musevîler, bütün çoluk ve çocuklarıyla tek bir vücud halinde kıyam ve ölümü tercih ederek muhalefet ve mukavemet etmişlerdir. Halbuki daha ev-

velki zamanlarda oraya yine kendileri put koymuşlardı.

Hakikatte ma'bed binaları insan içindir, insan ise, Allah içindir. İnsan, fikirsiz, hissiz lâkayd yaşadktan sonra, ma'bedden bir netice hasıl olmıyacağı gibi dünyadaki ferdî ve içtimaî vazifeleri ihmâl edip yalnız ma'bedde yaşayan, yalnız kendi için, kendi dünya ve âhireti için ma'bede sarılandan da matlup netice çıkmaz. Biz bu dünyaya, Allah için geldik, fakat Allah bize ilâhî vazifelerimizi gösterirken, digergamlık (altruizm) esasını emr ve tâlim buyurmuş olduğunu yukarıda gördük. Ve diğergâm olmak için. nefsimizle, egoizmimizle mücâdele etmemizi âmir kudsî vesikalarda okuduk, şimdi ise bilhassa ma'bedler mevzuunda sarik olarak nazari dikkatimizi celb eden bir kudsî vesikayı buraya dere ediyoruz, ve bununla da tahakkuk ederki, Allahın, rızası ma'bedlere teveccühden ibaret değil, ef'âlihayriye ile kabil tahsildir:

Kuran kerimden:

(2- Bakara -177) : «hayır, ve taât, ve fazilet yüzünüzü meşrik veya magrib tarafına çevirmek değildir. Hayırlı ve Allahın rızasına uygun işler sahibi olanlar, şunlardır ki: Allaha ve ahiret gününe ve melâikeye ve kitaplara ve peygamberlere inanırlar, ve mallarından seve seve akrabalarına, yetimlere, fıkara, yolculara, saillere ve esirlere muavenet edip verirler, ve namazlarını kılarlar, ve mallarının zekâtını edâ ederler, bir şey ahid ve vaid ettiklerinde vefâ gösterirler, zaruret

ve fakirlik, hastalık ve illetlilik, harb ve kıtâl zamanlarında sabr ederler, işle onlar, dine ve hakka ittibâ 'da sadıklar, ve küfürden, rezâilden sakınub ittikâ edenlerdir.»

İşte Allahın insanlardan istediği takvâ esasları bunlardır. Hu amellerin cereyan ettiği saha ise, bütün bir kubbei semânın altıdır. Bütün dünya hakikatta bir ma' beddir. İbâdet, sırf bir âyin mefhumundan ibâret değildir. İbâdet, dört divar arasında, herhangi bir mahalle mahsus bir şey değildir, bütün mekânlar, Allahındır. Âbid için, her yer bir ma'beddir, bir mesciddir. Nitekim kâ'beyi putlarla doldurdukları zaman yine bu semânın altında Hakka ibâdet eden muvahhid mü'minler vardı.

Bâtını ma'bede gelince, o, insanın kalbidir. Bir (hadis, kudsi) de cenâb Hak şöyle buyurur: «arzım, semâm, (Beni istiâb için) Bana geniş gelmedi Ben ancak mü'min kulun, kalbine sığıdım.»

Allah her yerde hazır olduğu gibi, kalb dahi insanla her yerde beraberdir. Binaenaleyh, Allah da, ma'bedde insanla birlikdedir. Ma'rifet, halis ve muhlis olarak Allaha, teslim olmuş ve temamiyle ona tevccüh etmiş, bir kalb sahibi olmaktır. Allah muhabbetinden, ve Allahın kullarına yardım aşkından daha üstün hiç bir temâyülün yaşamadığı bir kalbe malik olmaktır. Bu şerait içinde geçen her an, ma'bed de huzur ilâhîde, ibâdetle geçmiş demektir.

İşte insan bu şeraît altındaki kalbde Allaha mülâkî olur. Ve Allah, insanla her vakit, bu ma'bed de

görüür, konuür, ve seviür. Semâya giden yol dahi buradan geçer. Semânın her kese göre kapısı, her kesin kalbidir. Kalb, nazargâh Kibriyâ dır. Tevrât şerifde buyurulduğu gibi: (Allah kalbe bakar) kalb temizlenmeden, Allah, kalbe celis olmaz. Ve bozuk kalbe ma'bed de fayda vermez.

Tevrât şerifden:

(Hurûc-21(20)-24) : «ismimi her zıkr ettireceğim yerde Ben sana gelip seni mubârek kılacağım.»

(Mûlûk sâlis -9-3:5): «ve Rab, ana (Süleymana) hitaben; "huzurumda eylediğin duâ ve niyazını dinleyip ismimi ilelebed oraya koymak üzere binâ ettiğin bu beyti takdis eyledim, ve gözlerim ve kalbim dâima orada olacaktır. Ve eğer sen, pederin Davudun sülûk eylediği gibi kalb iselim ve istikamem ile, sana emr eylediğimin cümlesini icrâ ve kanunlarımı ve ahkâmımı hıfz ederek huzûrumda sülûk edersen, Ben dahî isrâil tahtı üzerinde bir âdemin eksik olmayacaktır, diyerek pederin Davuda eylediğim va'de göre isrâil üzerine hükûmetinin tahtını, ilelebed sabit kılarım.» (buyurdu)

İncil şerif den:

(Markos -9-50) : «ve birbirinizle selâmet üzere olun.»

Kuran kerim den:

(10- Yûnüs -25): «Allah, kullarını dar selâmete da'vet eder ve dilediğini de mustakim yola hidâyet buyurur.»

DÖRDÜNCÜ KİTABIN FİHRİSTİ

Sahife

- 3 — Dinlerin menbaı ve esasları ve gayeleri.
 4 — Teslimiyet,
 7 — Din birliğinde birlik esasları.
 9 — İbrahimîlik ve Muhammedîlik,
 13 — İbrahimîlik ve İslâmlık.
 15 — İbrahimîlik ve Muhammedîlik,
 15 — Musevî ve İsevîliğin İbrahimîlikle münasebetleri.
 16 — Selim kalb ve temiz el esası
 18 — İbrahimîn iman ve sünneti,
 18 — Her devirde teslimiyet esasları,
 19 — Peygamberler ve islâmiyet
 19 — Musevîlik ve islâmiyet,
 20 — Muhammedîlik ve islâmiyet
 20 — Muhammedîlik ve islâmiyet,
 21 — Ervah ve islâmiyet
 21 — Mâbed.
 22 — Hazreti İbrahimîn mazhariyetleri,
 22 — İbrahim neslinin mazhariyetleri,
 24 — İbrahimîn islâmiyet dinin gaye esasları,
 24 — Allahın kifayeti,
 24 — İnanmak,
 25 — Müeyyideler,
 35— Allah ve sünneti meşiyeti,

Sahife

- 51 — Güveniş,
52 — Müeyyideleri,
57 — Tevekkül,
64 — Sevgi
66 — Sevgi, takva ve hayır işleri müeyyideleri,
84 — Takva; neticesi ve icabı,
87 — Mâbedlerde gaye.
-

ÖMER FEVZİ MARDİN İLÂHİYAT KÜLLİYATI FİHRİSTİ

Kitap Sıra Numarası	İSMİ
1	— Başlangıçtaki fikir,
2	— Hakikat ilmi,
4	— Din ve esasları
3	— Din ve safhaları,
5	— Din ve telâkkileri,
6	— Din ve hikmetleri,
7	— Din ve ilmihal esasları,
8	— Musevîlik
9	— İsevîlik.
10	— Muhammedîlik,
11	— Namaz mefhumu,
12	— Oruç mefhumu,
13	— Tasnifli Kur'anı Kerim,
14	— Mukaddes müeyyideler,
15	— Tefsir.
16	— Münâcât,
17	— Tevratı Şerif vesikası,
18	— Hikmetler ve hakikatler,
19	— Dinler arası harp ve sulh hükümleri,
20	— Siyâset ve mezhep

Kitap Sıra Numarası	İSMİ
21	— Tâlim ehliyeti,
22	— İslâmda ıstıfa ve takvâ yolu.
23	— Hıristiyanlarda intibah ve ittikâ hareket- leri,
24	— Mukaddes kitaplara müstenit hayat muh- tırısı,
25	—Münâcât fikirleri,
26	— İlâhiler,
27	— Ana kültür - ana dizi.
28	— Dünya ızdırabı ve ümid.

Fiatı 30 K.